

Biuletyn Prawa Karnego nr 4/12

Biuletyn Prawa Karnego jest opracowywany przez Zespół Prawa Karnego, Wojskowego i Europejskiego Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego. Jego celem jest dostarczenie bieżącej informacji z zakresu szeroko rozumianego prawa karnego. Biuletyn dzieli się na następujące działy:

1. Orzecznictwo Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

W tym dziale prezentowane jest bieżące orzecznictwo obu izb Sądu Najwyższego z okresu bezpośrednio poprzedzającego ukazanie się kolejnego numeru biuletynu. Założeniem tego działu jest omówienie wszystkich orzeczeń w sprawach karnych wydawanych przez Sąd Najwyższy, w których dołączono pisemne uzasadnienie. Dział ten zawiera także informacje o pytaniach prawnych, jakie wpłynęły do Sądu Najwyższego oraz przedstawia omówienie bieżących spraw znajdujących się na wokandzie SN.

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

W dziale tym zamieszczone są bieżące informacje o sprawach rozpoznawanych w Trybunale Konstytucyjnym związanych z prawem karnym, jak również o wydanych przez Trybunał Konstytucyjny orzeczeniach.

3. Zmiany w prawie

Dział ten poświęcony jest informacji o uchwalonych i wchodzących w życie aktach normatywnych z zakresu prawa karnego, a także o pracach legislacyjnych rządu i parlamentu.

4. Analizy

W dziale Analiz publikowane są opracowania i analizy z zakresu stosowania prawa karnego przygotowywane przez Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego.

5. Informacja Międzynarodowa

W dziale Informacji Międzynarodowej zamieszczane są aktualne informacje dotyczące działalności legislacyjnej i orzeczniczej organów i trybunałów międzynarodowych, a także informacje o obowiązujących aktach prawa międzynarodowego odnoszących się do prawa karnego. W tej części Biuletynu prezentowane są także bieżące informacje o działaniach podejmowanych w ramach Unii Europejskiej mających związek z prawem karnym.

6. Przegląd książek i czasopism

W dziale tym anonsowane są nowe publikacje z zakresu prawa karnego.

Zarówno bieżący, jak i poprzednie numery Biuletynu, są umieszczone na stronie internetowej Sądu Najwyższego (www.sn.pl).

Ze względów redakcyjnych do cytowanych w Biuletynie orzeczeń wprowadzane są niekiedy dodatkowe zwroty lub zdania. Owe uzupełnienia wpisywane są nie kursywą, lecz zwykłą czcionką i umieszczane w nawiasach.

Zespół przygotowujący Biuletyn będzie wdzięczny za wszelkie uwagi, które pomogą udoskonalić formę przekazywanych informacji.

dr Michał Hudzik
Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego;
Izba Karne Sąd Najwyższy
astkmh@sn.pl

Spis treści

1. Orzecnictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa	5
1.1. Uchwały i postanowienia – KZP.....	5
1.2. Orzeczenia w sprawach kasacyjnych.....	5
1.2.1. <i>Odpowiedzialność za skutek w prawie karnym</i>	<i>5</i>
1.2.2. <i>Podstępne wyłudzenie poświadczenia nieprawdy</i>	<i>9</i>
1.2.3. <i>Rozstrzyganie w przedmiocie stopnia społecznej szkodliwości czynu; zakres pojęcia pokrzywdzonego; charakter i przedmiot ochrony przestępstwa nadużycia uprawnień przez funkcjonariusza publicznego; powaga rzeczy osądzonej wynikająca z prawomocnym umorzeniem postępowania przygotowawczego</i>	<i>11</i>
1.2.4. <i>Niedopuszczalność cofania poszczególnych zarzutów podniesionych w zwykłym środku odwoławczym; Przesłuchanie małoletniego pokrzywdzonego</i>	<i>13</i>
1.2.5. <i>Możliwość dochodzenia odszkodowania na podstawie ustawy lutowej w sytuacji uprzedniego już złożenia takiego wniosku i jego oddalenia z powodu przedawnienia</i>	<i>16</i>
1.2.6. <i>Niedopuszczalność uzupełniania lub poprawiania uzasadnienia orzecznia</i>	<i>19</i>
1.2.7. <i>Charakter prawomocności względnej i warunki jej przełamania</i>	<i>22</i>
1.2.8. <i>Dopuszczalność wnoszenia przez Straż Graniczną wniosków o ukaranie w sprawie o wykroczenia określone w art. 145 k.w.</i>	<i>23</i>
1.2.9. <i>Wyłączenie sędziego</i>	<i>25</i>
1.2.10. <i>Zakres odszkodowania za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie</i>	<i>26</i>
1.2.11. <i>Dopuszczalność kwestionowania w kasacji sposobu odniesienia się przez sąd odwoławczy do środka odwoławczego wniesionego przez inny podmiot.</i>	<i>29</i>
1.2.12. <i>Kompletność znamion w opisie czynu w wyroku.....</i>	<i>30</i>
1.2.13. <i>Wyłączenie możliwości uznania za skuteczne doręczenia zastępczego; bezwzględne podstawy środków odwoławczych.....</i>	<i>32</i>
1.2.14. <i>Osobiste zawiadomienie radcy prawnego o terminie rozprawy dyscyplinarnej następuje także w sytuacji, gdy zawiadomienie o takim terminie zostało odebrane w miejscu zatrudnienia radcy przez osobę upoważnioną do odbioru korespondencji.....</i>	<i>33</i>
1.3. Orzecnictwo Izby Wojskowej Sądu Najwyższego	36
1.4. Zagadnienia prawne	36
1.4.1. <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Kielcach, sygn. akt I KZP 4/12.....</i>	<i>36</i>
1.4.2. <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Krakowie i przekazane do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, sygn. akt I KZP 5/12.....</i>	<i>36</i>
1.4.3. <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Krakowie i przekazane do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, sygn. akt I KZP 5/12.....</i>	<i>37</i>
1.4.4. <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej, sygn. akt I KZP 6/12.....</i>	<i>37</i>
1.4.5. <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Częstochowie, sygn. akt I KZP 7/12.....</i>	<i>37</i>

1.4.6.	<i>Wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 8/12</i>	37
1.4.7.	<i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Kielcach, sygn. akt I KZP 9/12</i>	37
2.	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego	38
2.1.	Wyroki i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego	38
2.2.	Wokanda Trybunału Konstytucyjnego	38
2.2.1.	<i>Stosowanie środków przymusu bezpośredniego oraz użycie broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej (K 11/12)</i>	38
2.2.2.	<i>Tryb uchwalania nowelizacji Prawa o ustroju sądów powszechnych (K 8/12)</i>	38
2.2.3.	<i>Konstytucyjność zwolnienia z wymogu odbycia aplikacji adwokackiej (K 6/12)</i>	40
2.2.4.	<i>Warunki i sposób użycia środków przymusu wobec nieletnich (K 3/12)</i>	40
2.2.5.	<i>Zasady ustanawiania kuratora celem wykonywania praw małoletniego pokrzywdzonego przestępstwem (SK 5/12)</i>	41
2.2.6.	<i>Brak określenia maksymalnego okresu trwania tymczasowego aresztowania w postępowaniu karnym (art. 263 § 7 k.p.k.) (SK 3/12)</i>	41
2.2.7.	<i>Prawo do obrony; możliwość zastrzeżenia obecności zatrzymanego podczas bezpośredniej rozmowy zatrzymanego z adwokatem (art. 245 § 1 k.p.k.) (K 37/11)</i>	41
2.2.8.	<i>Uprawnienia ABW i AW; kontrola operacyjna (K 34/11)</i>	41
2.2.9.	<i>Prawo do obrony; odmowa wyznaczenia obrońcy z urzędu; brak możliwości bezpośredniego zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu (art. 81 § 1, art. 78 § 2 k.p.k.) (K 30/11)</i>	42
2.2.10.	<i>Zasady porozumiewania się tymczasowo aresztowanego z obrońcą (art. 73 § 2 i 3 k.p.k.) (K 25/11)</i>	42
2.2.11.	<i>Określenie katalogu zbieranych danych o jednostce za pomocą środków technicznych w działaniach operacyjnych; zasady niszczenia pozyskanych danych (K 23/11 – połączona z K 28/11)</i>	42
2.2.12.	<i>Prawo do korzystania z pomocy obrońcy na etapie czynności wyjaśniających; postępowanie w sprawach o wykroczenia (art. 4 k.p.s.w.) (K 19/11 – połączona z P 22/11)</i>	43
2.2.13.	<i>Przesłanki stosowania bezpośredniego przymusu (K 10/11 – połączona z K 11/11, K 15/11 i K 16/11)</i>	43
2.2.14.	<i>Granice odpowiedzialności karnej; prawo budowlane (art. 90 Prawa budowlanego) (P 27/11; połączona z P 1/12 i P 2/12)</i>	45
2.2.15.	<i>Dopuszczalność prowadzenia postępowania o przestępstwo wypełniające także znamiona wykroczenia, po tym, gdy postępowanie o wykroczenie zostało prawomocnie zakończone (P 25/11; połączona z P 34/11)</i>	45
2.2.16.	<i>Odpowiedzialność karna i wykroczeniowa za ten sam czyn (art. 10 § 1 k.w.) (P 23/11)</i>	45
2.2.17.	<i>Obrót instrumentami finansowymi (P 11/11)</i>	45
2.2.18.	<i>Przesłanki warunkujące przyznanie odszkodowania za poniesioną szkodę; uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (P 8/11)</i>	45
2.2.19.	<i>Obowiązek oskarżonego poddania się badaniom; zastosowanie środków przymusu, asysta przy badaniu (U 2/11)</i>	46
2.2.20.	<i>Działanie na szkodę spółki, nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege (art. 585 § 1 k.s.h.) (SK 19/11)</i>	46
2.2.21.	<i>Tymczasowe aresztowanie; przedłużenie stosowania tego środka; zasady zawiadamiania obrońcy osoby, wobec której ma być zastosowane tymczasowe aresztowanie o terminie przesłuchania tej osoby (art. 249 § 3 i 5 k.p.k.) (SK 10/11)</i>	46

2.2.22.	<i>Zasady udzielania świadczeń zdrowotnych skazanym odbywającym karę pozbawienia wolności (K 22/10)</i>	47
2.2.23.	<i>Przywrócenie terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (K 18/10)</i>	47
2.2.24.	<i>Zakres kontroli sądowej nad postępowaniami dyscyplinarnymi wobec adwokatów, radców prawnych, notariuszy i prokuratorów (K 9/10)</i>	47
2.2.25.	<i>Prawo lotnicze, kara grzywny, nullum crimen sine lege (P 43/10)</i>	47
2.2.26.	<i>Wykroczenia; zasady zmiany grzywny na pracę społecznie użyteczną (art. 25 § 1 i 2 k.w.) (P 16/10)</i>	47
2.2.27.	<i>Brak możliwości przywrócenia terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (art. 55 § 1 k.p.k.) (SK 28/10)</i>	48
2.2.28.	<i>Prawo oskarżonego do wystąpienia w postępowaniu sądowym z wnioskiem o uchylenie postanowienia o zachowanie w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka (SK 26/10)</i>	48
2.2.29.	<i>Sposób postępowania z protokołami przesłuchań i innymi dokumentami lub przedmiotami, na które rozciąga się obowiązek zachowania tajemnicy państwowej, służbowej albo związanego z wykonywaniem zawodu lub funkcji (art. 156 § 4 k.p.k.) (SK 25/10)</i>	48
2.2.30.	<i>Brak możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie sądu apelacyjnego oddalające wniosek o wznowienie postępowania (art. 547 § 1 k.p.k.) (SK 23/10)</i>	48
2.2.31.	<i>Okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w przypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania (art. 555 k.p.k.) (SK 18/10)</i>	48
2.2.32.	<i>Rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki; brak przesłanek przyznania lub odmowy zasądzenia na rzecz skarżącego odszkodowania za przewlekłość postępowania (SK 12/10)</i>	49
2.2.33.	<i>Obligatoryjność zarządzenia wykonania kary w związku popełnieniem przez skazanego, w okresie próby, przestępstwa podobnego i skazania go na karę pozbawienia wolności (art. 75 § 1 k.k., art. 178 § 2 k.k.w.) (SK 9/10)</i>	49
3.	Zmiany w prawie	49
5.	Informacja międzynarodowa	51
5.1.	Rada Europy	51
5.1.1.	<i>Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka</i>	51
6.1.	Przegląd książek	60
6.2.	Przegląd czasopism	60

1. Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa

1.1. Uchwały i postanowienia – KZP

1.2. Orzeczenia w sprawach kasacyjnych

1.2.1 Odpowiedzialność za skutek w prawie karnym

hasła: Obiektywne przypisanie skutku

Postanowienie z dnia 15 lutego 2012 r., II KK 193/11

Teza:

Prawnokarną odpowiedzialność za skutek uzasadnia jedynie takie przyczynienie się, które w sposób istotny zwiększa ryzyko wystąpienia tego skutku.

Proces ustalania odpowiedzialności za skutek w prawie karnym ma charakter złożony. Nie jest bowiem dla ustalenia tej odpowiedzialności wystarczające jakiegokolwiek przyczynienie się konkretnej osoby (w płaszczyźnie empirycznej) do powstania skutku. Przyczynienie to musi spełniać dodatkowe kryteria o charakterze normatywnym. Mając na uwadze, że podstawą odpowiedzialności karnej może być wyłącznie taki czyn, który w ocenie społecznej charakteryzuje się szczególnym stopniem naganności i zasługuje na moralne potępienie, to nie każde przyczynienie się do powstania nagannego skutku uzasadnia postawienie sprawcy takiego przyczynienia zarzutu winy rozumianej jako przypisanie mu negatywnej oceny moralnej powstałych skutków.

Dla przyjęcia karygodnego charakteru przyczynienia się do powstania skutku, zwłaszcza przy tej kategorii przestępstw, konieczne jest ustalenie, że sprawca - niezależnie od innych warunków obiektywnego przypisania skutku - zachowaniem swoim w sposób znaczący zwiększył ryzyko wystąpienia skutku stanowiącego znamię typu czynu zabronionego, co najczęściej będzie można wnioskować z faktu istotnego naruszenia reguł ostrożnego postępowania z dobrem prawnym w danych warunkach

Z uzasadnienia:

„Zarzut naruszenia prawa procesowego, w szczególności art. 433 § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k. okazał się niezasadny. Autor kasacji zarzucił Sądowi Okręgowemu w P., że w sposób nienależyty dokonał kontroli odwoławczej sposobu oceny dowodów przez Sąd pierwszej instancji, w szczególności zaś zeznań pokrzywdzonej i świadków grających ro-

le aniołów. Analiza uzasadnienia wyroku Sądu Odwoławczego przekonuje, że kwestia wiarygodności wspomnianych dowodów był przedmiotem analiz tego Sądu, a dokonana ocena mieści się w granicach wyznaczonych standardem wynikającym z treści art. 7 k.p.k. W szczególności, nie można tej oceny uznać za rażąco nieracjonalną. Sąd Okręgowy wskazał na różnice i niedomówienia zawarte w zeznaniach pokrzywdzonej (s. 10 uzasadnienia), a także przyczyny, dla których uznał za uzasadnioną ocenę zeznań świadków grających role aniołów (s. 11 uzasadnienia). Należy przy tym wskazać, że Sąd II instancji nie odwoływał się do argumentu „korzyści”, jakie w związku z określonym rozstrzygnięciem sądu, miałyby odnieść pokrzywdzona oraz inne osoby grające rolę aniołów. Argument ten był wykorzystywany jedynie pomocniczo przez Sąd Rejonowy. Natomiast dla Sądu Odwoławczego najistotniejszą okolicznością były wewnętrzne sprzeczności, jakie występowały w zeznaniach wspomnianych osób, co do okoliczności uzgodnienia sposobu i czasu zapalenia świec (akapit 1 s. 11 uzasadnienia oraz akapit 1 na str. 12 uzasadnienia). Nie można w tym zakresie uznać rozumowania Sądu Okręgowego za oczywiście nieracjonalne, a tylko w takim wypadku uzasadniony byłby zarzut rażącego naruszenia prawa procesowego, usprawiedliwiający interwencję sądu kasacyjnego. Jak wielokrotnie podkreślał to Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie, rolą sądu kasacyjnego nie jest bowiem w żadnym wypadku ponowna ocena dowodów przeprowadzanych przed sądem pierwszej instancji, ani też zastępowanie sądu odwoławczego w ocenie zasadności zarzutów apelacyjnych. Należy przy tym zaznaczyć, że w samej kasacji nie kwestionowano zresztą występowania sprzeczności w zeznaniach świadków, zwłaszcza jeżeli chodzi o wersje zdarzeń przedstawioną przez pokrzywdzoną oraz A. Z., M. S., A. E. oraz A. O.

Autor kasacji zmierza w istocie do zakwestionowania ustaleń faktycznych dokonanych przez sąd pierwszej instancji i zaakceptowanych przez sąd odwoławczy oraz ponownej oceny dowodów przez sąd kasacyjny. Jak już wspomniano, nie jest to wszakże możliwe bez wykazania, że kontrola odwoławcza w sposób rażąco naruszyła wymagania wynikające z art. 433 § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k. Przyjęcie, na podstawie przeprowadzonych przed Sądem pierwszej instancji dowodów, że scenariusz szkolnego przedstawienia zawierał uzgodnienie co do momentu zapalenia zniczy przez osoby grające role aniołów (w tym pokrzywdzoną), pozostaje w związku z tym pod ochroną art. 7 k.p.k. Niekwestionowanym faktem jest, że do zapalenia stroju pokrzywdzonej doszło w momencie, gdy uczennice mające grać role aniołów, wstawały z krzesel z zapalonymi już zniczami. Bezsprzecznym jest także fakt, że uczennice zapaliły te znicze, gdy jeszcze zajmowały miejsca na widowni i uczyniły to same, a nie na wyraźne polecenie nauczycielek przygotowujących przedstawienie. Jak ustalił to sąd pierwszej instancji, zapalenie zniczy zgodnie ze scenariuszem, o którym były poinformowane uczennice, miało nastąpić dopiero w przejściu pomiędzy rzędami krzesel. Ustalenie to jest wiążące w postępowaniu kasacyjnym, bowiem - jak już wspomniano - kasacja nie wykazała, że doszło do rażącego naruszenia prawa procesowego w zakresie dokonanej przez sąd odwoławczy kontroli oceny dowodów.

W tej perspektywie należy także odnieść się do sformułowanego w kasacji (jako alternatywnego) zarzutu naruszenia prawa materialnego. Jak wielokrotnie podkreślał to w swoim orzecznictwie Sąd Najwyższy, jednoczesne podnoszenie w kasacji zarzutu naruszenia prawa procesowego w zakresie odnoszącym się do dokonanych ustaleń faktycznych oraz prawa materialnego nie jest możliwe (por. wyrok SN z dnia 28 listopada 2007 r. sygn. akt II KK 172/07, LEX 351223). Dokładna analiza uzasadnienia zarzutu naruszenia prawa materialnego przekonuje ponadto, że w istocie Autor kasacji podejmuje polemikę z dokonanymi przez sąd ustaleniami odnoszącymi się do okoliczności warunkujących ewentualne obiektywne przypisanie skutku oskarżonym lub odrzucenie takiej możliwości. Odwołując się do opinii biegłego, Autor kasacji wskazuje, że „użyte w przedstawieniu zapalone wkłady do zniczy spowodowały pogorszenie się stanu bezpieczeństwa pożaro-

wego i były przyczyną zapalenia stroju uczennicy". Także sąd pierwszej instancji potwierdza, że oskarżone dopuściły się naruszenia reguł ostrożności wynikających z przepisów przeciwpożarowych. Różnica dotyczy oceny stopnia zwiększenia ryzyka wystąpienia skutku, na drodze, na której się on faktycznie zrealizował. Według Autora kasacji, posługiwanie się otwartym ogniem przez uczennice przebrane w stroje wykonane z materiałów łatwopalnych lub nieposiadających certyfikatu niepalności zwiększyło na tyle ryzyko zapłonu tych strojów, że jest to wystarczające dla przyjęcia realizacji znamion nieumyślnego spowodowania skutku, w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu czy bezpośredniego niebezpieczeństwa takiego uszczerbku. Sąd ocenił stopień zwiększenia ryzyka wystąpienia skutku odmiennie. Należy przy tym pamiętać, że chodziło o oceniany ex ante stopień zwiększenia ryzyka takiego przebiegu przyczynowego, który faktycznie wystąpił. Niewątpliwie znaczenie dla tej oceny miał fakt, że do zapalenia zniczy przez uczennice doszło wbrew uzgodnionemu scenariuszowi przedstawienia, jeszcze gdy znajdowały się one na widowni i musiały przechodzić pomiędzy rzędami krzeseł. Ponadto uczennice miały w chwili zdarzenia po 17-18 lat, co pozwalało zakładać po ich stronie racjonalny sposób postępowania z otwartym ogniem, który był dodatkowo osłonięty wkładami z niepalnego tworzywa sztucznego. Dla oceny tego, na ile wprowadzenie elementu otwartego ognia do scenariusza przedstawienia zwiększyło stopień wystąpienia skutków określonych w art. 156 § 1 (lub 160 § 1) miał niewątpliwie fakt, że w życiu społecznym akceptuje się używanie otwartego ognia w trakcie różnych zgromadzeń czy uroczystości, jeżeli posługują się nim osoby odpowiednio dojrzałe, a takimi niewątpliwie są siedemnastoletni uczniowie. Owa akceptacja wynika z faktu oszacowania niewielkiego ryzyka spowodowania zapłonu odzieży czy strojów osób posługujących się zapalonymi świecami, a tym bardziej zniczami, choć nie zawsze przecież ubrania te wykonane są z materiałów niepalnych.

Należy przy tym pamiętać, że przedmiotem ocen sądów orzekających w tej sprawie był rzeczywisty przebieg przyczynowy, który doprowadził do skutku w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonej. W tym przebiegu przyczynowym, jednym z elementów było niewątpliwie działanie oskarżonych nauczycielek polegające na zorganizowaniu przedstawienia i wydaniu dyspozycji co do posłużenia się w czasie jego przebiegu zapalonymi zniczami przez uczennice przebrane za aniołów. W rzeczywistości jednak do zapłonu stroju pokrzywdzonej doszło w okolicznościach, których nie obejmował przygotowany scenariusz przedstawienia. W tej sytuacji przedmiotem oceny Sądu nie mógł być hipotetyczny przebieg zdarzeń, zgodnych ze scenariuszem, ale ustalenie - z perspektywy ex ante - na ile sama organizacja przedstawienia zwiększyła ryzyko takiego rozwoju wypadków, który w rzeczywistości miał miejsce, a więc zapalenia zniczy przez uczennice jeszcze na widowni i zapłonu stroju pokrzywdzonej w czasie przechodzenia pomiędzy rzędami krzeseł.

Sąd uznał, że prawdopodobieństwo takiego właśnie przebiegu zdarzeń nie było wysokie, zwłaszcza, że po pierwszym przedstawieniu, uczennice zostały wyraźnie pouczone o konieczności postępowania zgodnie ze scenariuszem. A ponadto mając 17 lat, uczennice odgrywające rolę aniołów zdawały sobie sprawę zarówno z tego, jak należy w sposób bezpieczny postępować z otwartym ogniem, jak również jakie konsekwencje może mieć zbliżanie do ognia materiałów łatwopalnych, z jakich zbudowane były skrzydła będące elementem stroju aniołów.

Proces ustalania odpowiedzialności za skutek w prawie karnym ma charakter złożony. Nie jest bowiem dla ustalenia tej odpowiedzialności wystarczające jakiegokolwiek przyczynienie się konkretnej osoby (w płaszczyźnie empirycznej) do powstania skutku. Przyczynienie to musi spełniać dodatkowe kryteria o charakterze normatywnym. Mając na uwadze, że podstawą odpowiedzialności karnej może być wyłącznie taki czyn, który w ocenie społecznej charakteryzuje się szczególnym stopniem naganności i zasługuje na moralne

potępienie, to nie każde przyczynienie się do powstania nagannego skutku uzasadnia postawienie sprawcy takiego przyczynienia zarzutu winy rozumianej jako przypisanie mu negatywnej oceny moralnej powstałych skutków.

Sąd w niniejszym składzie w pełni podziela pogląd wyrażony w szeregu judykatach Sądu Najwyższego, że prawnokarną odpowiedzialność za skutek uzasadnia jedynie takie przyczynienie się, które w sposób istotny zwiększa ryzyko wystąpienia tego skutku (por. wyrok SN z dnia 8 marca 2000 r., III KKN 231/98, OSNKW 2000, z. 5 - 6, poz. 45; wyrok SN z dnia 1 grudnia 2000, IV KKN 509/98 - OSNKW 2001, z. 5 - 6, poz. 45; wyrok SN z dnia 9 maja 2002 r., V KK 21/02 - Lex 54393; wyrok SN z dnia 3 października 2006 r., IV KK 290/06 - OSNKW-R 2006, poz. 1866; wyrok SN z dnia 30 sierpnia 2008 r. IV KK 187/11, LEX 950442).

Powyższa teza jest szczególnie istotna w przypadku przestępstw nieumyślnych, bowiem wówczas brak jest co do zasady szczególnej, podmiotowej komponenty negatywnej moralnej oceny czynu w postaci nagannego zamiaru lub nagannego celu działania sprawcy. Z tego też powodu, dla przyjęcia karygodnego charakteru przyczynienia się do powstania skutku, zwłaszcza przy tej kategorii przestępstw, konieczne jest ustalenie, że sprawca - niezależnie od innych warunków obiektywnego przypisania skutku - zachowaniem swoim w sposób znaczący zwiększył ryzyko wystąpienia skutku stanowiącego znamię typu czynu zabronionego, co najczęściej będzie można wnioskować z faktu istotnego naruszenia reguł ostrożnego postępowania z dobrem prawnym w danych warunkach. Należy przy tym podkreślić, że brak odpowiedzialności karnej za przyczynienie się do powstania skutku w żadnym wypadku nie wyklucza możliwej odpowiedzialności cywilnej, czy to na zasadzie ryzyka czy też winy, bowiem z uwagi na charakter odpowiedzialności karnej, która zasada się na wspomnianej wcześniej szczególnej ocenie moralnej czynu, warunki przypisania sprawcy skutku w prawie karnym mogą być (i są) bardziej restrykcyjne niż w prawie cywilnym

Jak już wspomniano, w perspektywie przestępstw skutkowych, naruszenie zgeneralizowanych reguł ostrożności obowiązujących w danych warunkach, jest tylko wskazówką pozwalającą na przyjęcie, że rzeczywiście konkretne działanie sprawcy naruszające te reguły powiązane było w konkretnej sytuacji faktycznej z istotnym zwiększeniem ryzyka wystąpienia skutku stanowiącego znamię typu czynu zabronionego. Niekiedy, pomimo naruszenia owych reguł, z uwagi na specyficzne okoliczności faktyczne, do takiego istotnego zwiększenia ryzyka nie dochodzi. Taki przypadek miał miejsce w realiach ocenianej sprawy: stwierdzony przez biegłego fakt naruszenia reguł bezpieczeństwa przeciwpożarowego polegający na organizacji przedstawienia, w którym postugiwano się otwartym ogniem, nie przesądzał jeszcze o tym, że charakter tego naruszenia w sposób istotny zwiększył ryzyko powstania skutku w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (lub bezpośredniego niebezpieczeństwa takiego uszczerbku) na drodze, na której skutek ten się zrealizował (przez zapalenie się stroju jednej z osób biorących udział w przedstawieniu).

Ustalenie stopnia zwiększenia ryzyka wystąpienia skutku w realiach konkretnej sprawy należy do sfery ocen faktycznych i pozostaje pod ochroną art. 7 k.p.k. Kwestią natomiast wykładni prawa, a w szczególności znamion typów czynów zabronionych znamiennych skutkiem, jest odpowiedź na pytanie, jaki stopień zwiększenia owego ryzyka jest konieczny dla przyjęcia realizacji przesłanek odpowiedzialności karnej za skutek. Nie ulega wątpliwości, że sama obiektywna przewidywalność wystąpienia skutku nie jest jeszcze wystarczająca, bowiem w perspektywie przestępstw skutkowych chodzi o przewidywalność znacznego, a nie jakiegokolwiek stopnia prawdopodobieństwa wystąpienia skutku. Podobnie samo naruszenie reguł ostrożności nie wystarczy dla przypisania sprawcy odpowiedzialności za skutek, o ile rezultatem tego naruszenia nie jest istotne zwiększenie ryzyka wystąpienia skutku. Sąd Okręgowy w Płocku ustalając, że dopuszczenie do użycia w czasie przedstawienia zapalonych zniczy, łączyło się z małym prawdopodobień-

405). Samo złożenie funkcjonariuszowi publicznemu nieprawdziwego oświadczenia co do tożsamości, obywatelstwa, zawodu, miejsca zamieszkania, stanowi wykroczenie z art. 65 § 1 k.w. Wykroczenie to dotyczy sprawcy, który umyślnie wprowadza w błąd organ państwowy lub instytucję upoważnioną z mocy ustawy do legitymowania za pomocą słowa lub pisma, może nastąpić również przez zatajenie prawdziwego stanu rzeczy. (Wydaje się, że orzekające w sprawie Sądy przeoczyły przepis art. 65 § 1 k.w. w kontekście art. 400 § 1 k.p.k.). Samo fałszywe informowanie nie jest więc podstępem. Podstęp to zachowanie, którego celem jest oszukanie kogoś. Wskazane wyrażenie określa także specyficzny psychiczny stosunek sprawcy do swego czynu. Przy czym nie jest tutaj istotna jakość, forma lub ilość fałszowanej informacji. Dla bytu rozważanego przestępstwa w omawianym zakresie, ważne jest, aby informacja nie była zgodna z prawdą i aby jako taka wywołała określony skutek. Wprowadzenie w błąd nie musi, w szczególności opierać się na treści lub metodach, których wykrycie wymaga uwagi wychodzącej ponad miarę przeciętną, by nie paść ofiarą błędu (por. A. Wąsek, Komentarz do kodeksu karnego – część szczególna t. II. wyd. IV, Warszawa 2010, s. 815). Podstępne wprowadzenie w błąd, w rozumieniu art. 272 k.k. polega na celowym wytworzeniu i wystawcy dokumentu mylnego wyobrażenia o okolicznościach związanych z wyłudżonym dokumentem (por. A. Wąsek, op. cit., s.817). Chodzi o informację, która stanowiła obiektywną i bezsporną przesłankę powstania u wystawiającego dokument mylnego wyobrażenia. Podstępne wprowadzenie w błąd może być zrealizowane np. poprzez przedstawienie fałszywych świadków lub dokumentów, złożeniu własnych fałszywych oświadczeń itp. (por. R. Zakrzewski, Ochrona wiarygodności dokumentów w nowym K.K. – Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 1999, Nr 7–8, s.6).

Z poglądami prezentowanymi w piśmiennictwie koresponduje orzecznictwo sądowe.

Wyrażono w nim stanowiska, że podanie notariuszowi nieprawdziwej okoliczności (np. fałszywego nazwiska lub daty umowy) dla uzyskania aktu notarialnego potwierdzającego jej prawdziwość stanowi podstępne wprowadzenie w błąd (por. uchwała Sądu Najwyższego z 12 czerwca 1975 r., KZP 8/75, OSP 1976, nr 5, poz. 98 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 4 stycznia 2005 r., II KK 286/04, R–OSNKW 2005, poz. 5). W wyroku z dnia 25 lutego 1994 r. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że złożenie w urzędzie wniosku o wydanie wtórnika prawa jazdy z nieprawdziwym oświadczeniem o zgubieniu jego oryginału stanowi podstępne wprowadzenie w błąd (OSNKW 1994, nr 5–6, poz. 33). Podobnie Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 8 marca 2001 r. (II AKa 33/01) orzekł, iż samo oświadczenie o uznaniu dziecka, zawierające nieprawdę nie jest karalne. Jednakże, gdy oświadczenie takie zostało złożone po to, by na jego podstawie został sporządzony akt urodzenia dziecka, to zachodzi sytuacja wskazana w art. 272 k.k. (KZS 2001, nr 5, poz. 27).

Oczywiście o tym, czy wprowadzenie w błąd funkcjonariusza publicznego nastąpiło „podstępnie”, czy też nie, rozstrzygać można wyłącznie w realiach konkretnej sprawy.

W omawianej sprawie zdaniem Sądu Najwyższego, istotą podstępnego wprowadzenia w błąd w rozumieniu art. 272 k.k. było złożenie na podstawie stosownego przepisu Ordynacji wyborczej wniosku o wpisanie do rejestru wyborców w innym niż właściwy ze względu na stałe miejsce zamieszkania obwodzie, na podstawie fałszywego adresu zamieszkania w celu wyłudzenia decyzji administracyjnej poświadczającej nieprawdę o prawie do głosowania w określonym obwodzie. Myli się Sąd odwoławczy, wywodząc w ślad za Sądem I instancji, że zachowanie oskarżonych stanowiło tylko fałszywe poinformowanie organu, co do stałego miejsca zamieszkania. Wprowadzenie do treści wniosku jego podstawy prawnej w postaci art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 z 2001 r. ze zm.) oraz żądania wpisania do rejestru wyborców na podstawie nieprawdziwego adresu zamieszkania, stanowiło element decydujący dla wyłudzenia de-

cyzji poświadczającej (nieprawdę) o prawie do głosowania w innym niż właściwy obwodzie wyborczym. W ten sposób, a nie tylko przez podanie fałszywego adresu oskarżeni wyłudzili lub usiłowali wyłudzić takie poświadczenie nieprawdy. Następnie niektórzy korzystając z wyłudzonych decyzji naruszyli prawo wyborcze i wypaczyli wyniki wyborów.

Ponadto ma rację oskarżyciel publiczny, że działanie poszczególnych oskarżonych nie były odosobnione i komponowały się z działaniami innych osób. O takim porozumieniu świadczą wyjaśnienia niektórych oskarżonych i świadków oraz okoliczności odbioru decyzji administracyjnych umożliwiającących oskarżonym głosowanie w innych obwodach głosowania, niż powinni zgodnie z faktycznym miejscem stałego zamieszkania.

Szereg podstępnych zabiegów zauważył Sąd Okręgowy w P., niestety ocenił je błędnie, podnosząc że „w żaden sposób nie można wyprowadzić wniosku by działanie oskarżonych cechowało się taką podstępnością w działaniu, która pozwalałaby przypisać oskarżonym popełnienie przestępstwa z art. 272 k.k.” (s. 10 uz. SO).

Jak już wspomniano dla bytu rozważanego przestępstwa w omawianym zakresie, ważne jest, aby informacja nie była zgodna z prawdą i aby wywołała pożądany przez sprawcę oszukańczy skutek.”

┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘

1.2.3. Rozstrzyganie w przedmiocie stopnia społecznej szkodliwości czynu; zakres pojęcia pokrzywdzonego; charakter i przedmiot ochrony przestępstwa nadużycia uprawnień przez funkcjonariusza publicznego; powaga rzeczy osądzonej wynikająca w związku z prawomocnym umorzeniem postępowania przygotowawczego

przepisy: art. 233 § 6 k.k., art. 11¹ ust. 4 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

hasła: Fałszywe zeznania

Wyrok z dnia 19 kwietnia 2012 r., II KK 21/12

Teza:

Art. 233 § 6 k.k. przewiduje, że art. 233 § 1 – 3 oraz § 5 k.k. stosuje się odpowiednio do osoby, która składa fałszywe oświadczenie, jeżeli przepis ustawy przewiduje możliwość odebrania oświadczenia pod rygorem odpowiedzialności karnej. Takiego rygору nie przewiduje ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Ustawa ta przewiduje natomiast inne konsekwencje złożenia fałszywego oświadczenia, o którym mowa art. 11¹ ust. 4, a mianowicie cofnięcie zezwolenia – art. 18 ust. 10 pkt 5. Sam natomiast przepis art. 11¹ ust. 4 ustawy żadnego rygору związanego ze składaniem w jego trybie oświadczeniem nie zawiera.

Z uzasadnienia:

„Wyrokiem Sądu Rejonowego w J. z dnia 20 lipca 2010r. na okres roku warunkowo umorzono postępowanie karne wobec Marii S. i Marcina S. o to, że w styczniu 2010r. w M., po uprzednim uprzedzeniu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań i oświadczeń, złożyli fałszywe oświadczenie zaniżające wartość sprzedanych napojów alkoholowych, co miało wpływ na zniżenie opłaty za zezwolenie na sprzedaż takich napojów w roku 2010, wydane przez Urząd Gminy w M., czym działali na szkodę tego Urzędu, to jest o czyn z art. 233 § 6 k.k. w zw. z art. 233 § 1 k.k.; nadto oskarżonych zobowiązano do uiszczenia określonych świadczeń pieniężnych oraz obciążono kosztami postępowania w sprawie.

(...)

Maria i Marcin S. prowadzili sprzedaż napojów alkoholowych na podstawie zezwoleń Wójta Gminy M., udzielonych na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz.U. z 2007 r., Nr 70, poz. 473 ze zm.). Zgodnie z art. 11¹ ust. 4 tej ustawy, zobowiązani byli oni do składania oświadczeń o wartości sprzedaży poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych w punkcie sprzedaży w roku poprzednim, od czego uzależniona była opłata za korzystanie z zezwoleń. W oświadczeniu złożonym w dniu 28 stycznia 2010r. oskarżeni podali nieprawdziwe informacje, zaniżając wartość sprzedaży (k.10). W oświadczeniu tym figurował zapis, że składający je zostali „uprzedzeni o odpowiedzialności karnej na podstawie art. 233 Kodeksu karnego” (k.10).

Oczywistym jest, że sam taki zapis odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia nie konstytuuje, a następuje ona jedynie w wypadku spełnienia przesłanek przewidzianych w art. 233 § 6 k.k. Przepis ten przewiduje, że art. 233 § 1 – 3 oraz § 5 k.k. stosuje się odpowiednio do osoby, która składa fałszywe oświadczenie, jeżeli przepis ustawy przewiduje możliwość odebrania oświadczenia pod rygorem odpowiedzialności karnej. Trafnie Prokurator Generalny podniósł w kasacji, że takiego rygору nie przewiduje ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Ustawa ta przewiduje natomiast inne konsekwencje złożenia fałszywego oświadczenia, o którym mowa art. 11¹ ust. 4, a mianowicie cofnięcie zezwolenia – art. 18 ust. 10 pkt 5. Sam natomiast przepis art. 11¹ ust. 4 ustawy żadnego rygору związanego ze składanym w jego trybie oświadczeniem nie zawiera.

Skoro zatem ustawa o wychowaniu w trzeźwości (...) nie przewiduje rygору odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia o wartości sprzedaży napojów alkoholowych, to odpowiedzialność oskarżonych z art. 233 § 1 i 6 k.k. musiałaby znaleźć materialną podstawę prawną w innej ustawie obejmującej postępowanie dotyczące wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Takiego ustawowego unormowania nie przewidują jednak inne ustawy, gdyż zagadnienia te bez reszty objęte są właśnie ustawą o wychowaniu w trzeźwości (...). Zasadnie autor kasacji wskazał również to, że zastosowania w tym zakresie nie może znaleźć ogólny przepis art. 75 § 2 k.p.a., gdyż dotyczy on oświadczeń mających zastąpić zaświadczenie organu administracji, a takiego charakteru w żadnej mierze nie miało inkryminowane oświadczenie złożone przez Marię i Marcina s. Właśnie treść art. 75 § 2 k.p.a., w którym wprost mowa o „oświadczeniu złożonym pod rygorem odpowiedzialności za fałszywe zeznania”, wyraźnie ilustruje różnicę pomiędzy tym zapisem ustawowym, a zapisem zawartym w art. 11¹ ust. 4 ustawy o wychowaniu w trzeźwości (...), żadnego rygору nie przewidującym. Formułę zawartą w art. 75 § 2 k.p.a. co do zasady powtarza szereg innych wskazanych w kasacji ustaw (np. art. 32 ust. 4 pkt 2 Prawa budowlanego; art. 20b ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym; art. 14b § 4 Ordynacji podatkowej; art. 17 ust. 2 Prawa zamówień publicznych) i właśnie do takich ustawowych zapisów odwołuje się dyspozycja art. 233 § 6 k.k. Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w ogóle nie przewiduje możliwości odebrania „oświadczenia” pod rygorem odpowiedzialności karnej, jak wymaga tego dyspozycja art. 233 § 6 k.k. W tej sytuacji zawarcie w oświadczeniu „uprzedzenia” o odpowiedzialności karnej z art. 233 k.k., czy ustne tego typu „uprzedzenie” osoby składającej oświadczenie przez urzędnika, tego rodzaju skutków prawnych wywoływać nie może.

W konsekwencji tych rozważań należy stwierdzić, że czyny zarzucone Marii i Marcinowi S. nie wyczerpały znamion występku z art. 233 § 1 i 6 k.k., a zatem doszło do rażącego naruszenia w tym zakresie prawa materialnego, a tym samym do takiegoż naruszenia art. 66 § 1 k.k., zakładającego wszak winę osób oskarżonych. Implikacją takiego stanu rzeczy musiało być uwzględnienie kasacji Prokuratora Generalnego i uchylenie zaskarżonego wyroku. Niewyczerpanie przez oskarżonych ustawowych znamion zarzuconego i przypisanego im zaskarżonym wyrokiem czynu, jednoznacznie prowadzi do sytuacji

przewidzianej w art. 537 § 2 k.p.k., a więc uznania oczywistej niesłuszności skazania, co implikuje orzeczenie o uniewinnieniu Marii i Mariana S.”

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.2.4. Niedopuszczalność cofania poszczególnych zarzutów podniesionych w zwykłym środku odwoławczym; Przesłuchanie małoletniego pokrzywdzonego

przepisy: art. 431 § 1 k.p.k., art. 185a k.p.k.

hasła: Środki zaskarżenia zwyczajne – ogólnie; Dowody

Postanowienie z dnia 15 marca 2012 r., III KK 244/11

Teza:

Kodeks postępowania karnego w art. 431§ 1 przewiduje wprawdzie możliwość cofnięcia środka odwoławczego wniesionego w stosunku do danej osoby, ale nie przewiduje możliwości cofnięcia jednego z zarzutów podniesionych w apelacji. Nawet więc, gdyby doszło do złożenia przez obrońcę oświadczenia o cofnięciu jednego z zarzutów, to i tak byłoby ono nieskuteczne, a sąd odwoławczy byłby zobowiązany do rozpoznania sprawy w granicach zakreślonych w art. 433 § 1 k.p.k. tj. również do rozważenia przedmiotowego zarzutu (art. 433 § 2 k.p.k.) i odniesienia się do niego w uzasadnieniu wyroku (art. 457 § 3 k.p.k.).

Ustawodawca czyni zatem wyraźną dystynkcję i jednoznacznie różnicuje sytuacje, w których ponowne przesłuchanie pokrzywdzonego określonego w art. 185a § 1 k.p.k. ma nastąpić z uwagi na „wyjście na jaw istotnych okoliczności” oraz z uwagi na „żądanie oskarżonego, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego”. W pierwszym wypadku zakres dokonywanej przez sąd oceny zasadności ewentualnego wniosku jest o wiele szerszy, aniżeli w drugim.

w wypadkach określonych w art. 185a § 1 k.p.k., gdy dowodu, z uwagi na stan zdrowia świadka – pokrzywdzonego nie da się trwale przeprowadzić, podstawę nieuwzględnienia wniosku dowodowego lub nieprzeprowadzenia takiego dowodu z urzędu stanowi art. 170 § 1 pkt 4 k.p.k.

Z uzasadnienia:

„Kasacja nie zasługuje na uwzględnienie. Wszystkie podniesione przez skarżącego zarzuty wiążą się z dokonaniem przez Sąd Apelacyjny w G. na rozprawie w dniu 23 lutego 2011 r. „sprostowaniem” protokołu rozprawy z dnia z dnia 26 stycznia 2011 r. i przyjęciem, że obrońca, w uzgodnieniu z Elwirą S., cofnął zarzut obrazy art. 167 k.p.k. i art. 185a § 1 k.p.k., co w konsekwencji skutkowało tym, że Sąd ten nie rozważył tego zarzutu.

Na wstępie zauważyć należy, że protokół rozprawy jest dokumentem rejestrującym i dowodzącym jej przebiegu, a w szczególności umożliwiającym kontrolę prawidłowości postępowania. Co istotne, w art. 153 k.p.k. ustawodawca zawarł regulacje dotyczące trybu sprostowania protokołu.

W niniejszej sprawie, Sąd Najwyższy nie znajduje podstaw do przyjęcia, że zapisy dokonane w protokole rozprawy odwoławczej, która odbyła się w dniu 23 lutego 2011 r., a odnoszące się do protokołu rozprawy z dnia 26 stycznia 2011 r., są niezgodne z rzeczywistością, jak to sugeruje obrońca. Należy zauważyć, że na rozprawie w dniu 23 lutego 2011 r. był obecny nie tylko substytut obrońcy, ale też sama Elwira S., która, podobnie jak obrońca, nie wniosła żadnych zastrzeżeń do stwierdzeń przewodniczącego oraz członków składu orzekającego, które zostały ujęte w protokole. Nadto, skarżący nie zło-

żył wniosku o sprostowanie protokołu i dopiero w kasacji zanegował rzetelność jego treści. Przyznać jednak trzeba, że choć protokół stanowi podstawowy dowód zachowania form procesowych, to nie jest to dowód wyłączny w tym sensie, że fakt dopełnienia (lub nie) wymogów czynności może być wykazywany także za pomocą innych dowodów i to niezależnie od tego, czy uprzednio uczestnik skorzystał z wniosku o sprostowanie protokołu. W rozpatrywanym przypadku obrońca nie przedstawił jednakże żadnego przekonującego dowodu, który potwierdzałby słuszność jego wyводу o błędności zapisów znajdujących się w protokole rozprawy odwoławczej z dnia 23 lutego 2011 r. Kwestia ta nie jest jednak kluczowa dla rozstrzygnięcia zasadności zarzutów kasacji.

Rzecz bowiem w tym, że Kodeks postępowania karnego w art. 431§ 1 przewiduje wprawdzie możliwość cofnięcia środka odwoławczego wniesionego w stosunku do danej osoby, ale nie przewiduje możliwości cofnięcia jednego z zarzutów podniesionych w apelacji. Nawet więc, gdyby doszło do złożenia przez obrońcę oświadczenia o cofnięciu jednego z zarzutów, to i tak byłoby ono nieskuteczne, a sąd odwoławczy byłby zobowiązany do rozpoznania sprawy w granicach zakreślonych w art. 433 § 1 k.p.k. tj. również do rozważenia przedmiotowego zarzutu (art. 433 § 2 k.p.k.) i odniesienia się do niego w uzasadnieniu wyroku (art. 457 § 3 k.p.k.).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że niezależnie od treści złożonego przez obrońcę oświadczenia na rozprawie odwoławczej, Sąd Apelacyjny był zobowiązany do rozważenia obu zarzutów podniesionych w apelacji.

W przekonaniu skarżącego, Sąd Apelacyjny nie rozważył zawartego w apelacji zarzutu obrazy art. 167 k.p.k. i art. 185a § 1 k.p.k. Mimo że Sąd ten w części historycznej uzasadnienia wyroku rzeczywiście nie przytoczył wspomnianego zarzutu, to wnikliwa analiza tegoż uzasadnienia prowadzi do wniosku, iż był on przedmiotem rozważań i w wystarczającym stopniu odniesiono się do jego zasadności. Stosowne rozważania w tym względzie znajdują się na stronie 12 uzasadnienia. Sąd Apelacyjny wskazał na okoliczność dwukrotnego przesłuchania małoletniej Natalii C. w postępowaniu przygotowawczym – w trybie art. 185a § 1 k.p.k. i brak przesłanek do jej powtórnego przesłuchania na etapie postępowania sądowego.

Sąd Najwyższy podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego. Nie ulega wszak wątpliwości, że ideą unormowania art. 185a § 1 k.p.k. jest to, aby osoba w nim wskazana, w toku całego postępowania, była przesłuchana w charakterze świadka tylko raz. Przepis ten jest wyrazem szczególnej ochrony małoletniego pokrzywdzonego w sprawach o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przeciwko rodzinie i opiece, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przed tzw. wtórną wiktyimizacją ze strony organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości (zob.: A. Gadomska: Przygotowanie do przesłuchania małoletniej ofiary w charakterze świadka, *Prok. i Pr.* 2008, nr 7-8, s. 181; A. Kaznowski: Udział pokrzywdzonego małoletniego w polskim procesie karnym, *Prok. i Pr.* 2007, nr 5, s. 75; J. Kosonoga: Przesłuchanie pokrzywdzonego w trybie art. 185a k.p.k., *Prok. i Pr.* 2004, nr 1, s. 63; A.Z. Krawiec: Przesłuchanie małoletniego pokrzywdzonego w polskim procesie karnym, *WPP* 2007, nr 1, s. 52; R.A. Stefański: Szczególne tryby przesłuchania w postępowaniu karnym świadka małoletniego, który nie ukończył 15 lat, *WPP* 2005, nr 4, s. 79; K. Stocka: Przesłuchanie świadka w trybie art. 185a k.p.k., *NKPK* 2004, nr 16, s. 147; P. Świerk: Przesłuchanie małoletniego pokrzywdzonego na podstawie art. 185a Kodeksu postępowania karnego, *Prok. i Pr.* 2004, nr 5, s. 149). W ten sposób urzeczywistniana jest ochrona jego zdrowia psychicznego, czemu ma również służyć sposób przesłuchania oraz ograniczenie grona osób biorących udział w tej czynności (art. 185a § 2 k.p.k.).

Ma rację skarżący, że zasada przyjęta w art. 185a § 1 k.p.k. nie ma charakteru bezwzględnie. Dopuszczalne jest bowiem powtórzenie przesłuchania małoletniego po-

krzywdzonego w dwóch ściśle wskazanych wypadkach. Po pierwsze, jeżeli wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania pokrzywdzonego. Po drugie wtedy, gdy zażąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego (art. 185a § 1 k.p.k. *in fine*). W tej ostatniej sytuacji nie ma znaczenia jaki jest powód tego wniosku ani też, czy oskarżony w ogóle go podał. Wystarczający jest sam fakt zgłoszenia żądania przez oskarżonego lub jego obrońcę, by sąd był zobowiązany do ponownego przesłuchania pokrzywdzonego (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 1 lutego 2008 r., V KK 231/07, OSNKW 2008, z. 4, poz. 27 wraz z glosą J. Potulskiego, GSP - Prz. Orz. 2008, nr 4, s. 12; z dnia 22 stycznia 2009 r., V KK 216/08, OSN Pr. i Pr. 2009, nr 6, poz. 26 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2010 r., I KZP 21/10, BPK 2010, nr 6, s. 55).

Idąc dalej, choć z treści art. 185a § 1 k.p.k. nie wynika to wprost, to jednak w drodze rozumowania argumentum a contrario należy przyjąć, że wniosek o ponowne przesłuchanie świadka, który złożył już zeznania w trybie art. 185a § 1 k.p.k., można oddalić wówczas, gdy nie wyjdą na jaw w trakcie postępowania prowadzonego po takim przesłuchaniu istotne okoliczności, które wyjaśnić można tylko poprzez ponowne przesłuchanie pokrzywdzonego. Nie można zatem przesłuchiwać ponownie pokrzywdzonego, gdy nie wyjdą na jaw istotne okoliczności albo gdy wprowadzie okoliczności takie wyjdą na jaw, ale mogą one zostać wyjaśnione za pomocą innych dowodów. Na podkreślenie zasługuje to, że wniosek o przesłuchanie pokrzywdzonego oparty na tych przesłankach może złożyć każda strona postępowania, w tym oskarżony - może o tym zadecydować również z urzędu sąd. Jeżeli chodzi natomiast o żądanie oskarżonego, to może ono nie zostać uwzględnione wtedy, gdy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego miał on obrońcę, i to niezależnie od tego, czy obrońca był obecny podczas tego przesłuchania, czy też będąc prawidłowo powiadomiony, nie stawił się na nie. Wprowadzie, za regułę trzeba uznać to, że podstawy oddalenia wniosku dowodowego, określone w art. 170 k.p.k., nie znajdują zastosowania do złożonego przez oskarżonego żądania, o którym mowa w art. 185a § 1 k.p.k., ale w wyjątkowych wypadkach, opisane w tym pierwszym przepisie sytuacje, będą stanowiły podstawę do odmowy uwzględnienia przedmiotowego żądania, np. gdy dowodu z ponownego przesłuchania pokrzywdzonego nie da się przeprowadzić z powodu takiego jego stanu psychicznego, który uniemożliwia nawiązanie z nim rzeczowego kontaktu.

Ustawodawca czyni zatem wyraźną dystynkcję i jednoznacznie różnicuje sytuacje, w których ponowne przesłuchanie pokrzywdzonego określonego w art. 185a § 1 k.p.k. ma nastąpić z uwagi na „wyjście na jaw istotnych okoliczności” oraz z uwagi na „żądanie oskarżonego, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego”. W pierwszym wypadku zakres dokonywanej przez sąd oceny zasadności ewentualnego wniosku jest o wiele szerszy, aniżeli w drugim.

W rozpatrywanej sprawie, wbrew sugestiom obrońcy, wniosek skazanej Elwiry S. o ponowne przesłuchanie Natalii C., w sposób niebudzący wątpliwości, był oparty na tym, że „wyszły na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania”. W rzeczywistości przyznaje to sam skarżący, który tak w apelacji, jak i w kasacji wskazuje, że powtórne przesłuchanie Natalii C. winno nastąpić z uwagi na zeznania Izabeli M., w których podała, że małoletnia, w rozmowie z nią, niekiedy pozytywnie wypowiedziała się o Jerzym D., który też był objęty oskarżeniem w tej sprawie. Sądy obu instancji słusznie jednak uznały, że ta okoliczność nie miała żadnego znaczenia z punktu widzenia odpowiedzialności Elwiry S. za zarzucane jej przestępstwa. To nie jej przecież dotyczyły wypowiedzi pokrzywdzonej kierowane do Izabeli M. Natalia C. w kontaktach z tym świadkiem nigdy nie przedstawiała Elwiry S. w innym świetle, aniżeli to, które wyraziła podczas przesłuchań. Zarówno Sąd Okręgowy, jak i Sąd Apelacyjny wyraziły swoje stanowisko na temat omawianych wypowiedzi pokrzywdzonej i trafnie przyjęły, że Jerzy

D. broniąc niekiedy Natalię C. przed innymi skazanymi w niniejszej sprawie, czynił to z powodu wyrzutów sumienia, co nie wyklucza tego, że również on ją krzywdził. Ostatecznie jednak kwestia ewentualnego sprawstwa Jerzego D. nie była przedmiotem oceny Sądu Okręgowego, ponieważ oskarżony ten zmarł i postępowanie przeciwko niemu umorzono.

Elwira S. nie zażądała więc ponownego przesłuchania pokrzywdzonej z tego względu, że nie miała obrońcy podczas jej pierwszego przesłuchania w trybie art. 185a § 1 k.p.k., lecz złożyła wniosek oparty na „wyjściu na jaw istotnych okoliczności”. Okoliczności te (pomiędzy już to czy były istotne) w jakimkolwiek stopniu nie odnosiły się do niej i dlatego słusznie wniosek ten nie został uwzględniony.

Niezależnie od poczynionych dotychczas uwag, należy podkreślić, że z zeznań prawnych opiekunów Natalii C., a także z opinii biegłych psychologów, wynika, że po drugim przesłuchaniu małoletniej stan jej zdrowia psychicznego uległ znacznemu pogorszeniu i istotnie obniżyły się jej zdolności intelektualne. Doszło u niej do tak daleko idącej psychicznej blokady, że praktycznie przestała mówić. W szczególności występująca u pokrzywdzonej blokada dotyczyła okoliczności związanych z popełnionymi na jej szkodę przestępstwami.

W takiej sytuacji, w wypadkach określonych w art. 185a § 1 k.p.k., gdy dowodu, z uwagi na stan zdrowia świadka – pokrzywdzonego nie da się trwale przeprowadzić, podstawę nieuwzględnienia wniosku dowodowego lub nieprzeprowadzenia takiego dowodu z urzędu stanowi art. 170 § 1 pkt 4 k.p.k. Właśnie w tej sprawie stan zdrowia psychicznego Natalii C. uniemożliwił jej przesłuchanie. Dotyczy to, odpowiednio, każdej przesłuchiwanej osoby.

Podsumowując stwierdzić trzeba, że Sąd Apelacyjny nie dopuścił się naruszenia art. 154 k.p.k., art. 153 k.p.k., art. 431 § 3 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k.”

1.2.5. **Możliwość dochodzenia odszkodowania na podstawie ustawy lutowej w sytuacji uprzedniego już złożenia takiego wniosku i jego oddalenia z powodu przedawnienia**

przepisy: Ustawa lutowa
hasła: Odszkodowanie;

Wyrok z dnia 16 lutego 2012 r., III KK 253/11

Teza:

Prawo ubiegania się o odszkodowanie i zadośćuczynienie, na podstawie wspomnianego art. 11 ust. 1 lutowej, niewątpliwie mają osoby, co do których zapadły tego rodzaju orzeczenia, a które wcześniej nie wystąpiły ze stosowanymi wnioskami w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania karnego (obecnie albo poprzednio obowiązującego), mimo że spełnione zostały zawarte w tych przepisach przesłanki. Przeszkodą dla dochodzenia roszczeń przez te osoby nie będzie upływ terminu zawartego w art. 555 k.p.k. (art. 489 pkt 2 d.k.p.k.), ponieważ zgodnie z obecnym brzmieniem art. 11 ust. 1, ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. roszczenia o odszkodowanie i zadośćuczynienie, o których mowa w tym przepisie, nie przedawniają się.

Nie ma żadnych racjonalnych powodów, aby różnicować sytuację osób, które mając możliwość dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego (obecnie albo poprzednio obowiązującego) nie uczyniły tego i w efekcie upłynął im termin wskazany w art. 555 k.p.k.

(art. 489 pkt 2 d.k.p.k.) i osób, które z takim wnioskiem wystąpiły, ale uchybiły temu terminowi i z tego względu wnioski ich zostały oddalone. W konsekwencji, w związku z ustawą lutową, także i dla tej ostatniej grupy osób otworzono możliwość ponownego wystąpienia z wnioskiem o odszkodowanie i zadośćuczynienia, lecz już na podstawie celowo ku temu stworzonej podstawy.

Z uzasadnienia:

„Sądy obu instancji błędnie przyjęły, że prawomocny wyrok Sądu Wojewódzkiego w G. z dnia 21 października 1993 r., (...), oddalający wniosek Joanny R. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za oczywiście niesłuszne tymczasowe aresztowanie w sprawie Sądu Marynarki Wojennej w G., (...), z uwagi na uchybienie terminowi z art. 489 pkt 2 d.k.p.k., stworzył powagę rzeczy osądzonej, która uniemożliwia uwzględnienie kolejnego wniosku Joanny R. o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia za tymczasowe aresztowanie w oparciu o art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Akceptacja poglądu wyrażonego przez Sąd Okręgowy w G. i Sąd Apelacyjny w G. prowadziłyby w istocie do przekreślenia celu ustawy z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2007 r., Nr 191, poz. 1372), która weszła w życie w dniu 18 listopada 2007 r. Otóż, do czasu tej nowelizacji możliwe było stwierdzenie nieważności, a tym bardziej dochodzenie odszkodowania i zadośćuczynienia, na podstawie przedmiotowej ustawy, tylko w odniesieniu do orzeczeń wydanych w okresie od 1 stycznia 1944 r. do 31 grudnia 1956 r. Nowelą z dnia 19 września 2007 r. rozszerzono zakres zastosowania ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. także na orzeczenia wydane po 31 grudnia 1956 r., a przed 31 grudnia 1989 r.

Głównym celem opisanej wyżej zmiany było umożliwienie uzyskania realnej, materialnej rekompensaty osobom, których dotknęły represje za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w okresie stanu wojennego, tj. po 13 grudnia 1981 r. Na taki właśnie cel wskazuje uzasadnienie poselskiego projektu ustawy, wniesionego do Marszałka Sejmu RP w dniu 15 kwietnia 2006 r. (druk sejmowy nr 595). Jednym z najistotniejszych przejawów intencji ustawodawcy była zmiana treści art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., który po nowelizacji otrzymał brzmienie: „Przepisy art. 8 – 10 mają odpowiednie zastosowanie również wobec osób, co do których zachodzą przesłanki do stwierdzenia nieważności orzeczenia, jeżeli oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono z powodów, o których mowa w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 Kodeksu postępowania karnego, i nie zostało prawomocnie zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie, a osoby te były zatrzymane lub tymczasowo aresztowane. Roszczenia o odszkodowanie i zadośćuczynienie nie przedawniają się.”. Co istotne, przepisy art. 8 – 10 regulują zasady dochodzenia od Skarbu Państwa odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

W efekcie od dnia 18 listopada 2007 r., na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., odszkodowanie i zadośćuczynienie może uzyskać osoba, wobec której:

- w okresie od 1 stycznia 1944 r. do 31 grudnia 1989 r. zapadło orzeczenie o uniewinnieniu lub umorzeniu postępowania z powodów, o których mowa w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k., jeżeli zarzucany jej czyn był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (co pozwalałoby przyjąć, że „zachodzą przesłanki do stwierdzenia nieważności orzeczenia”),
- zastosowano zatrzymanie lub tymczasowe aresztowanie,

- nie zapadało prawomocne orzeczenie o zasądzeniu odszkodowania i zadośćuczynienia.

Przenosząc poczynione rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić trzeba, że przypadku Joanny R. wszystkie przesłanki, o których mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. zostały spełnione.

Po pierwsze, z ustalonego przez Sąd Okręgowy i zaakceptowanego przez Sąd Apelacyjny stanu faktycznego wynika, że Joanna R. w okresie stanu wojennego prowadziła działalność opozycyjną, tj. działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Po drugie, w związku z prowadzoną działalnością wnioskodawczyni zarzucono popełnienie przestępstw z art. 18 § 2 d.k.k. w zw. z art. 48 ust. 2 i 3 dekretu o stanie wojennym w zb. z art. 273 § 2 d.k.k. oraz z art. 273 § 2 d.k.k. w zw. z art. 270 § 1 d.k.k. Ostatecznie zaś postanowieniem z dnia 22 stycznia 1991 r., sygn. akt II K 14/91, Sąd Rejonowy w Sopocie umorzył postępowanie karne wobec niej, na podstawie art. 11 pkt 1 d.k.p.k., z uwagi na niepopelnienie przestępstwa. Art. 11 pkt 1 d.k.p.k. jest wprost odpowiednikiem art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k.

Po trzecie, na rzecz Joanny R. nie zasądzono odszkodowania ani zadośćuczynienia z tytułu stosowanego wobec niej tymczasowego aresztowania.

Prawdą jest, że wnioskodawczyni w 1992 r. podjęła próbę uzyskania odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie przepisów d.k.p.k. Wniosek okazał się jednak spóźniony i Sąd Wojewódzki w G., postanowieniem z dnia 21 października 1993 r., oddalił go z tego powodu. Jak już zaznaczono wcześniej, orzeczenie to, w analizowanym przypadku, nie stwarza jednak stanu powagi rzeczy osądzonej, uniemożliwiającego Joannie R. uzyskanie odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. Za takim stanowiskiem przemawia cel zmian wprowadzonych ustawą z dnia 19 września 2007 r., o czym też już była mowa. Kontynuując obecnie ten wątek należy zauważyć, że przedmiotowa nowelizacja bez wątplenia odnosi się do orzeczeń o uniewinnieniu lub umorzeniu postępowania z powodów określonych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k., które zapadały przed jej wejściem w życie, tj. przed dniem 18 listopada 2007 r. Prawo ubiegania się o odszkodowanie i zadośćuczynienie, na podstawie wspomnianego art. 11 ust. 1, niewątpliwie mają osoby, co do których zapadły tego rodzaju orzeczenia, a które wcześniej nie wystąpiły ze stosowanymi wnioskiem w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania karnego (obecnie albo poprzednio obowiązującego), mimo że spełnione zostały zawarte w tych przepisach przesłanki. Przeszkodą dla dochodzenia roszczeń przez te osoby nie będzie upływ terminu zawartego w art. 555 k.p.k. (art. 489 pkt 2 d.k.p.k.), ponieważ zgodnie z obecnym brzmieniem art. 11 ust. 1, ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. roszczenia o odszkodowanie i zadośćuczynienie, o których mowa w tym przepisie, nie przedawniają się.

Zdaniem Sądu Najwyższego, nie ma żadnych racjonalnych powodów, aby różnicować sytuację osób, które mając możliwość dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego (obecnie albo poprzednio obowiązującego) nie uczyniły tego i w efekcie upłynął im termin wskazany w art. 555 k.p.k. (art. 489 pkt 2 d.k.p.k.) i osób, które z takim wnioskiem wystąpiły, ale uchybiły temu terminowi i z tego względu wnioski ich zostały oddalone. Wolą ustawodawcy jest przecież to, aby – jak już wskazano – roszczenia ujęte w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. nie przedawniały się. W konsekwencji, także i dla tej ostatniej grupy osób otworzono możliwość ponownego wystąpienia z wnioskiem o odszkodowanie i zadośćuczynienia, lecz już na podstawie celowo ku temu stworzonej podstawy.

Podkreślić trzeba, że osoby, które doznały represji w okresie stanu wojennego (jak np. Joanna R.), nie mogły przed dniem 18 listopada 2007 r. dochodzić odszkodowania i za-

dośćuczynienia na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. Gdyby przed tą datą takie wnioski zostały złożone, to zostałyby oddalone. Należy jednak przyjąć, że i w takich przypadkach osoby te mogą ponownie wystąpić z wnioskiem o odszkodowanie i za-dośćuczynienie w oparciu o art. 11 ust. 1 tej ustawy (rzecz jasna, jeżeli przesłanki zawarte w tym przepisie są spełnione). Intencją ustawodawcy było bowiem stworzenie również takim osobom nowej i skutecznej drogi do dochodzenia swoich słusznych roszczeń. I w tym przypadku nie można by zatem mówić o wystąpieniu stanu rzeczy osądzonej, ponieważ wypatrzyłoby to cel, który chciał osiągnąć ustawodawca uchwalając nowelę z dnia 19 września 2007 r. Jest to też argument przemawiający za brakiem powagi rzeczy osądzonej w sytuacji, która zaistniała odnośnie Joanny R.

Reasumując, uznając, że w przedmiotowej sprawie zaistniał stan powagi rzeczy osądzonej Sąd Apelacyjny, jak i Sąd Okręgowy dopuściły się rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zw. z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r.”

1.2.6. Niedopuszczalność uzupełniania lub poprawiania uzasadnienia orzecznia

hasła: Uzasadnienie orzeczenia

Wyrok z dnia 4 kwietnia 2012 r., III KK 261/11

Teza:

Co do zasady nie jest niedopuszczalne jest poprawienie lub uzupełnienie pisemnych motywów orzeczenia.

Obowiązująca procedura karna nie przewiduje możliwości prowadzenia polemiki z zarzutami zwykłego lub nadzwyczajnego środka zaskarżenia – przez sąd, który w swoich pisemnych motywach swego orzeczenia nie ustosunkował się do zagadnień podnoszonych następnie przez skarżącego.

Z uzasadnienia:

„Kasacja wniesiona na korzyść osk. Mariusza Ź. okazała się zasadna, co przemawiało za uwzględnieniem sformułowanego w niej zarzutu oraz wniosku. Skarżący trafnie podniósł, że sąd odwoławczy rozpoznał jedynie częściowo zarzuty sformułowane przez niego w apelacji od wyroku Sądu I instancji. Istotnie, w uzasadnieniu Sądu Okręgowego w L. – w wersji pierwotnie doręczonej obrońcy oskarżonego – został omówiony jedynie zarzut związany z bezwzględną przyczyną odwoławczą, jaką miała stanowić zmiana statusu sędziego orzekającego w sądzie I instancji. W odniesieniu natomiast do pozostałych wywodów apelacyjnych, sąd odwoławczy ograniczył się do skwitowania ich generalną uwagą, iż są całkowicie chybione oraz odesłania do argumentacji przedstawionej przez sąd meriti, której – jak to ujęto – nie ma potrzeby powtarzania. Zaznaczono przy tym, że takie ograniczenie wyvodu było podyktowane brakiem wniosku obrońcy osk. Mariusza Ź. o sporządzenie uzasadnienia.

Trafny okazał się w tej sytuacji pogląd prokuratora obecnego na rozprawie kasacyjnej, że takiego sposobu procedowania przez sąd odwoławczy zaaprobować nie można. Błędne było przede wszystkim wyjściowe założenie sądu odwoławczego, że w sprawie brak jest wniosku obrońcy osk. Mariusza Ź. o sporządzenie uzasadnienia. Stosowny wniosek został bowiem złożony w terminie i znajduje się na k. – 1833-1834 akt głównych (stąd nie było potrzeby uzupełnienia postępowania dowodowego na rozprawie kasacyjnej o co wnosił autor kasacji). Tym samym po stronie Sądu Okręgowego w L. zmaterializował się

obowiązek wynikający z dyspozycji art. 457 § 2 k.p.k., który to przepis przewiduje, że w razie utrzymania w sądzie odwoławczym zaskarżonego wyroku w mocy, przy jednoczesnym uznaniu apelacji za oczywiście bezzasadną, uzasadnienie wyroku sporządza się na wniosek strony złożony w terminie 7 dni od ogłoszenia wyroku. W tej sprawie powyższa przesłanka została spełniona. Jednocześnie, jak już niejednokrotnie podkreślał Sąd Najwyższy (por. np. postanowienie z dnia 5 sierpnia 2008 r. III KK 68/08), możliwość korzystania z powołanego przepisu nie wpływa na zakres części motywacyjnej rozstrzygnięcia, co do której obowiązują kategorię dyrektywy wynikające z dyspozycji art. 457 § 3 k.p.k. – niezależnie od tego, czy takie uzasadnienie jest sporządzane z urzędu, czy też na wyłączny wniosek konkretnej strony procesowej. Sporządzając ów dokument procesowy, sąd ma obowiązek wyjaśnić czym kierował się wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty, argumentację i wnioski apelacji (w tym także tych uznanych za oczywiście bezzasadne) ocenił jako trafne i uwzględnił albo oddalił jako niezasadne. Trzeba też przypomnieć, że „prawidłowe wypełnienie obu tych zadań ma bowiem zasadnicze znaczenie nie tylko z punktu widzenia realizacji uprawnień strony wnoszącej zwyczajny środek odwoławczy, która z motywów sądu ad quem powinna dowiedzieć się dlaczego jej zarzuty, argumenty i wnioski nie zostały uwzględnione, ale także w aspekcie kontroli kasacyjnej, która w wypadku niedokładnego sporządzenia uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego nie jest możliwa”(tamże).

Jest oczywiste, że tych warunków nie spełnia uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego w L. doręczone obrońcy osk. Mariusza Ż. w związku z jego wnioskiem. Zarazem, do wyводу zaprezentowanego w tej wersji uzasadnienia, skarżący musiał ograniczyć sporządzoną kasację, aby zachować obowiązujące go terminy do wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Dopiero po skierowaniu sprawy na drogę postępowania okołokasacyjnego, przyjęciu kasacji i przekazaniu jej Prokuraturze Okręgowej w L. w celu udzielenia odpowiedzi, a następnie otrzymaniu stanowiska oskarżyciela publicznego, który podzielił zarzuty kasacyjne, nastąpiła próba swego rodzaju „uzupełnienia”, czy też „poprawienia” dotychczasowej wersji uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego. Sporządzono bowiem jego dalszy ciąg, w którym odniesiono się merytorycznie do zarzutów apelacyjnych, poprzednio określonych zbiorczo, jako całkowicie chybione. Tak uzupełnione uzasadnienie zostało w dniu 27 czerwca 2011 r. doręczone obrońcy osk. Mariusza Ż. (k. – 1906), a także Prokuratorowi Okręgowemu w L. (k. – 1902), który podtrzymał swoje wcześniejsze stanowisko.

Sąd Najwyższy już niejednokrotnie wypowiadał się na temat braku prawnych możliwości „poprawiania” lub „uzupełniania” pisemnych motywów orzeczenia (por. np. wyrok z dnia 21 listopada 2007 r. V KK 64/07 LEX Nr 351205, wyrok z dnia 11 maja 2005 r. III KK 284/04 OSNKW 2005, z. 9, poz. 82, postanowienie z dnia 5 sierpnia 2008 r. III KK 68/08 LEX 449109). Oznaczałoby to bowiem zgodę na to, że pisemne uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego nie będzie odzwierciedlało rzeczywistego przebiegu kontroli instancyjnej, lecz będzie stanowiło swego rodzaju „odповідź” na zarzuty sformułowane w kasacji. Taka praktyka otwierałaby też drogę do powstania całego ciągu uzupełnień uzasadnień i uzupełnień zarzutów. Obowiązująca procedura karna nie przewiduje możliwości prowadzenia polemiki z zarzutami zwykłego lub nadzwyczajnego środka zaskarżenia – przez sąd, który w swoich pisemnych motywach swego orzeczenia nie ustosunkował się do zagadnień podnoszonych następnie przez skarżącego. Po doręczeniu pierwotnej wersji pisemnych motywów oraz wniesieniu i przyjęciu środka zaskarżenia, trudno uznać za dopuszczalne próby przedstawienia argumentów, których brak wcześniej wskazywał na luki w rozumowaniu lub niepełną kontrolę albo akceptować dopisanie uzasadnienia w tej części, której pominięcie już zarzucił skarżący.

Jedynym, przewidzianym przez ustawę odstępstwem od tej zasady jest instytucja przewidziana w art. 449a k.p.k. – stosowana w postępowaniu kasacyjnym w związku z art.

518 k.p.k. W orzeczeniach z dnia 28 lutego 2008 r. III KK 278/07 (LEX 402324) i z dnia 24 maja 2011 r. III KK 287/10 (LEX 860617) Sąd Najwyższy uznał za możliwe sporządzenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego – już po wniesieniu kasacji – jeżeli takie uzasadnienie nie zostało sporządzone w stosunku do konkretnego oskarżonego w związku z uznaniem apelacji wniesionej na jego korzyść za oczywiście bezzasadną (art. 457 § 2 k.p.k.) i jednocześnie błędnym ustaleniem, że brak jest stosownego wniosku o sporządzenie pisemnych motywów. Słusznie jednak prokurator obecny na rozprawie kasacyjnej, rozważając taką ewentualność wskazał, że w niniejszej sprawie brak było możliwości skorzystania z tej instytucji. Chodziło przy tym nie tylko o to, że uprawnienie do zwrotu sprawy w celu sporządzenia uzasadnienia o jakim mowa w art. 449a k.p.k., plasuje decyzję o zastosowaniu tej instytucji poza sądem, którego takie sporządzenie uzasadnienia ma dotyczyć. Trzeba bowiem podkreślić, że powiązanie z art. 423 § 1a k.p.k., statuującym możliwość podmiotowego ograniczenia uzasadnienia tylko do tych części, których dotyczy złożony wniosek o sporządzenie pisemnych motywów, oznacza, że chodzi tu o wypadek, gdy motywy takie w odniesieniu do konkretnego podmiotu nie zostały sporządzone. Skorzystanie z instytucji uregulowanej w art. 449a k.p.k. oznacza zatem otwarcie na nowo procedury okołokasacyjnej i połączone jest nie tylko z doręczeniem stronom uzasadnienia, którego wcześniej – w części dotyczącej apelacji pochodzącej od określonego podmiotu – dotychczas nie było, ale także z udzieleniem stosownych pouczeń i ponownym otwarciem terminu do wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Jest oczywiste, że nie może to dotyczyć sytuacji, gdy takie uzasadnienie zostało już sporządzone w części odnoszącej się do niektórych zarzutów sformułowanych w apelacji tego właśnie podmiotu i w takiej – fragmentarycznej postaci – doręczone stronom procesu. Odnosić przy tym trzeba, że i Sąd Okręgowy w L. nie traktował swoich czynności w tej sprawie w płaszczyźnie art. 449 a k.p.k. (niezależnie od tego, czy miałby do tego formalne uprawnienie), gdyż po doręczeniu obrońcy „uzupełnienia uzasadnienia” wraz z notatką urzędową i odpisem odpowiedzi prokuratora, co nastąpiło w dniu 27 czerwca 2011 r. (k. – 1906), już w dniu 15 lipca 2011 r. przedstawił akta sprawy Sądowi Najwyższemu (k. – 1910).

W świetle przywołanych wyżej orzeczeń z dnia 28 lutego 2008 r. III KK 278/07 i z dnia 24 maja 2011 r. III KK 287/10, należało jeszcze rozważyć, czy na etapie poprzedzającym rozpoznanie kasacji w niniejszej sprawie, byłoby dopuszczalne zastosowanie przez Sąd Najwyższy procedury przewidzianej w art. 449 a k.p.k. – w związku z treścią dyrektywy zawartej w art. 518 k.p.k. Jednak w procesowych uwarunkowaniach tego konkretnego postępowania – w ocenie składu orzekającego – taka możliwość nie istniała. Jak już wyżej wspomniano, uzasadnienie sądu odwoławczego, w pierwotnej postaci, zawierało konkretne rozważania odnoszące się do jednego z zarzutów procesowych postawionych w apelacji, dotyczącego możliwości zaistnienia uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 k.p.k. Po przedstawieniu argumentów, które – zdaniem sądu II instancji – przemawiały za bezzasadnością tezy o wystąpieniu okoliczności należącej do kręgu bezwzględnych przyczyn odwoławczych, dokonano również generalnej oceny dyskwalifikującej pozostałe zarzuty i odesłano do argumentacji przedstawionej przez Sąd I instancji. Nie można zatem uznać, że w zakresie dotyczącym apelacji obrońcy osk. M. Ż. uzasadnienie sądu odwoławczego w ogóle nie zostało sporządzone na skutek błędnego przyjęcia, iż brak jest wniosku wymaganego przez ustawę. Wręcz przeciwnie, treść pisemnych motywów orzeczenia – w takiej postaci, w jakiej została doręczona m.in. autorowi wniosku o ich sporządzenie przekonuje, że sporządzono uzasadnienie fragmentaryczne i żadną miarą nie odpowiadające wymogom wynikającym z treści art. 457 § 3 k.p.k. Uchybienie to stanowi rażące naruszenie powołanej normy procesowej, stanowiącej istotną gwarancję realizacji prawa strony do poznania argumentacji przemawiającej przeciwko zarzutom sformułowanym w zwykłym środku odwoławczym, a także umożliwiającą podjęcie przynajmniej próby podważenia przesłanek, jakie legły u podstaw rozstrzygnięcia sądu odwo-

ławczego. Brak przedstawienia takiego wyводу i ograniczenie się do odesłania do motywów zaprezentowanych przez Sąd I instancji, czyni iluzorycznym prawo do korzystania z dalszych środków zaskarżenia. Taka sytuacja pozbawia też sąd kasacyjny realnej możliwości przeprowadzenia kontroli, czy i w jakim zakresie, zarzuty apelacyjne zostały prawidłowo rozpoznane przez sąd odwoławczy.”

1.2.7. Charakter prawomocności względnej i warunki jej przełamania

przepisy: art. 442 § 1 k.p.k.

hasła: Prawomocność

Postanowienie z dnia 4 kwietnia 2012 r., III KK 293/11

Teza:

To prawda, że jest to tzw. prawomocność względna, skoro przepis art. 442 § 1 zd. 2 k.p.k. zawiera regulację, zgodnie z którą uchylenie wyroku w zakresie rozstrzygnięcia o karze albo innym środku nie stoi na przeszkodzie uniewinnieniu oskarżonego lub umorzeniu postępowania.

Trzeba jednak podkreślić, że nie chodzi w tym przypadku o bezkrytyczne i automatyczne powtarzanie całości postępowania dowodowego, bez względu na zakres uchylenia.

Rozwiązanie z art. 442 § 1 zd. 2 k.p.k. ma charakter wyjątkowy, zasadą jest bowiem zwiążanie Sądu ponownie rozpoznającego sprawę granicami przekazania. W przypadku uchylenia orzeczenia tylko co do kwalifikacji prawnej i kary Sąd I instancji nie może niejako z góry zakładać, iż zwiążanie granicami przekazania nie ma charakteru bezwzględnego i przystępować do badania sprawy na zasadach ogólnych, także w zakresie zawinienia.

Warunkiem przełamania tego zakresu prawomocnego rozstrzygnięcia jest tylko ujawnienie się w toku ponownego postępowania takich okoliczności, czy dowodów, w świetle których zasadnie można byłoby wnosić, że gdyby doszło do ich ujawnienia przed wydaniem orzeczenia, doszłoby do uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania.

Z uzasadnienia:

„Sąd Najwyższy wznawiając przedmiotowe postępowanie i uchylając wyroki obu instancji w takim właśnie zakresie wyraźnie stwierdził, iż przesłanka wznowienia postępowania zwiążana jest wyłącznie ze stanem prawnym określającym podstawę odpowiedzialności skazanego T. i podstawę wymierzonej mu kary, przy czym wadą determinującą konieczność wznowienia nie był dotknięty proces rozpoznawania sprawy i kształtowania jej podstawy faktycznej.

Zgodnie z przepisem art. 442 § 2 k.p.k. w wypadku przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w pierwszej instancji, Sąd któremu sprawę przekazano orzeka w granicach, w jakich nastąpiło przekazanie, a przeprowadzając postępowanie dowodowe w zakresie dowodów, które nie miały wpływu na uchylenie wyroku, może poprzestać na ich ujawnieniu.

W tej sytuacji przedmiotem postępowania po jego wznowieniu nie jest zagadnienie wiążące się z potrzebą przeprowadzenia na nowo całej procedury badania faktycznych i prawnych przesłanek odpowiedzialności oskarżonego, a więc jego sprawstwa i winy. W ponownie prowadzonym postępowaniu Sąd powinien wykorzystać zgromadzony materiał

dowodowy i ustalenia faktyczne prawomocnie ustalone, orzekając na nowo tylko o kwalifikacji prawnej czynu i wymierzając na nowo karę.

A zatem w przypadku, gdy orzeczenie zostanie uchylone tylko co do kary i kwalifikacji czynu, i w tym zakresie sprawa zostanie przekazana do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, Sąd ten w ponownym postępowaniu co do zasady jest związany rozstrzygnięciem w zakresie ustaleń faktycznych i wykładni prawa zawartymi w prawomocnej części wyroku.

To prawda, że jest to tzw. prawomocność względna, skoro przepis art. 442 § 1 zd. 2 k.p.k. zawiera regulację, zgodnie z którą uchylenie wyroku w zakresie rozstrzygnięcia o karze albo innym środku nie stoi na przeszkodzie uniewinnieniu oskarżonego lub umorzeniu postępowania.

Trzeba jednak podkreślić, że nie chodzi w tym przypadku o bezkrytyczne i automatyczne powtarzanie całości postępowania dowodowego, bez względu na zakres uchylecia.

Rozwiązanie z art. 442 § 1 zd. 2 k.p.k. ma charakter wyjątkowy, zasadą jest bowiem związane Sąd ponownie rozpoznającego sprawę granicami przekazania. W przypadku uchylecia orzeczenia tylko co do kwalifikacji prawnej i kary Sąd I instancji nie może niejako z góry zakładać, iż związane granicami przekazania nie ma charakteru bezwzględno i przystępować do badania sprawy na zasadach ogólnych, także w zakresie zawinienia.

Warunkiem przełamania tego zakresu prawomocnego rozstrzygnięcia jest tylko ujawnienie się w toku ponownego postępowania takich okoliczności, czy dowodów, w świetle których zasadnie można byłoby wnosić, że gdyby doszło do ich ujawnienia przed wydaniem orzeczenia, doszłoby do uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania. (por.: Tomasz Grzegorzczak – Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz. Warszawa 2008, wyd. 5, str. 957 – 958, wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 lipca 2009 r., II KO 22/09, OSNKW 2009, Nr 11, poz. 98, z dnia 12 listopada 2008 r., IV KK 148/08, OSNKW 2009, Nr 2, poz. 16, postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 marca 2011 r., II KK 244/10, OSNKW 2011, Nr 5, poz. 46, z dnia 18 października 2011 r., V KK 193/11, LEX Nr 1044072)

Należy podkreślić, że w przedmiotowej sprawie, w ponownie prowadzonym postępowaniu wobec M. T. nie wskazano żadnych tego rodzaju faktów, czy dowodów, które mogłyby w jakimkolwiek stopniu uprawdopodobnić możliwość uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania.

Zarówno autor kasacji, jak i skazany w swoim oświadczeniu prezentowali tego rodzaju stanowisko, że ponowna analiza dowodów zebranych w sprawie, a dotyczących części orzeczenia objętej prawomocnym rozstrzygnięciem powinna doprowadzić Sądy obu instancji do przekonania o braku winy po stronie skazanego T. Bezpodstawność tego poglądu jest aż nadto oczywista.”

» » » » » » » » » » » » » » »

1.2.8. Dopuszczalność wnoszenia przez Straż Graniczną wniosków o ukaranie w sprawie o wykroczenia określone w art. 145 k.w.

przepisy: art. 145 k.w., art. 99 k.p.w. oraz art. 95 § 4 k.p.w. w zw. z § 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 sierpnia 2005 r. w sprawie wykroczeń, za które funkcjonariusze Straży Granicznej są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz. U. Nr 157, poz. 1321 ze zm.)

hasła: Postępowanie o wykroczenia; Oskarżyciel publiczny

Wyrok z dnia 15 marca 2012 r., III KK 363/11

Teza:

Straż Graniczna jest uprawnionym oskarżycielem do złożenia wniosku o ukaranie Józefa W. za wykroczenie określone art. 145 k.w.

Z uzasadnienia:

„Józef W. został obwiniony przez organ Straży Granicznej o to, że:

- 1) w dniu 11 września 2010 r. w miejscowości W., powiat t., podczas kontroli drogowej, nie zastosował się do sygnałów i poleceń osoby uprawnionej do kontroli ruchu drogowego, tj. o wykroczenie z art. 92 § 1 k.w.,
- 2) w dniu w dniu 11 września 2010 r. w miejscowości W., powiat t., podczas kontroli drogowej, zaśmiecił drogę poprzez wyrzucenie niedopałka papierosa na drogę publiczną, tj. o wykroczenie z art. 145 k.w.

Wniosek o ukaranie został skierowany w związku z odmową obwinionego przyjęcia mandatu karnego.

Wyrokiem z dnia 29 marca 2011 r. (...), Sąd Rejonowy w T. uznał Józefa W. za winnego popełnienia obu zarzucanych mu wykroczeń i na podstawie art. 92 § 1 k.w. w zw. z art. 9 § 2 k.w. wymierzył mu karę grzywny w kwocie 520 złotych.

Na skutek apelacji wniesionej przez obwinionego, Sąd Okręgowy w Z., wyrokiem z dnia 5 lipca 2010 r. (...), uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej przypisanego Józefowi W. wykroczenia określonego w art. 145 k.w. i na podstawie art. 5 § 1 pkt 9 k.p.w. – wobec braku skargi uprawnionego oskarżyciela – postępowanie o ten czyn umorzył. Ponadto, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uchylił rozstrzygnięcie dotyczące orzeczonej kary grzywny i na podstawie art. 92 § 1 k.w. wymierzył obwinionemu karę nagany.

Od tego ostatecznego wyroku kasację, na niekorzyść Józefa W., wniósł Prokurator Generalny, w części dotyczącej umorzenia postępowania o czyn określony w art. 145 k.w., podnosząc zarzut „rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów postępowania, a mianowicie art. 5 § 1 pkt 9 k.p.w. w zw. z art. 17 § 3 k.p.w. w zw. z art. 99 k.p.w. i art. 95 § 4 k.p.w. w zw. z § 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 sierpnia 2005 r. w sprawie wykroczeń, za które funkcjonariusze Straży Granicznej są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz. U. Nr 157, poz. 1321 ze zm.), poprzez błędne przejęcie, że Straż Graniczna nie posiada uprawnień w zakresie ścigania i występowania z wnioskiem o ukaranie za wykroczenie stypizowane w art. 145 k.w., co spowodowało niezasadne umorzenie postępowania przeciwko Józefowi W. w powyższym zakresie”.

Ostatecznie skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja okazała się zasadna. Ma rację skarżący, że Sąd Okręgowy błędnie przyjął, iż Straż Graniczna nie była uprawnionym oskarżycielem do złożenia wniosku o ukaranie Józefa W. za wykroczenie określone art. 145 k.w.

Umocowanie dla Straży Granicznej do złożenia wniosku o ukaranie w przedmiotowym zakresie stanowią przepisy art. 99 k.p.w. oraz art. 95 § 4 k.p.w. w zw. z § 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 sierpnia 2005 r. w sprawie wykroczeń, za które funkcjonariusze Straży Granicznej są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz. U. Nr 157, poz. 1321 ze zm.).

Zgodnie z art. 95 § 4 k.p.w., jeżeli uprawnienie dla funkcjonariuszy określonego organu do nakładania grzywien wynika z innej ustawy, a ustawa ta nie określa wykroczeń, do których stosuje się postępowanie mandatowe, zakres wykroczeń, za które można nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego, określa w drodze rozporządzenia właściwy minister, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości. Z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w niniejszym przypadku, ponieważ art. 1 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 12 października 1990 r o Straży Granicznej (Dz. U. Z 2011 r., Nr 116, poz. 675) nie określa zamkniętego katalogu wykroczeń, co do których organ ten posiada uprawnienia do nałożenia mandatu karnego.

W konsekwencji, to w wydany w oparciu o delegację ustawową, ujętą w art. 95 § 4 k.p.w., rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 sierpnia 2005 r. w sprawie wykroczeń, za które funkcjonariusze Straży Granicznej są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz. U. Nr 157, poz. 1321 ze zm.) wskazano wykroczenia, za które Straż Graniczna może nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego. Z § 2 pkt 1 tego rozporządzenia wynika, że takie uprawnienie obejmuje również wykroczenie określone art. 145 k.w.

Idąc dalej, zgodnie z art. 99 k.p.w., w razie odmowy przyjęcia mandatu karnego, jak miało to miejsce w niniejszej sprawie, organ, którego funkcjonariusz nałożył grzywnę, występuje do sądu z wnioskiem o ukaranie.

Podsumowując, w świetle przytoczonych wywodów należy stwierdzić, że Sąd Okręgowy przyjmując, iż Straż Graniczna nie była uprawniona do złożenia wniosku o ukaranie Józefa W. za wykroczenie określone w art. 145 k.w., dopuścił się rażącego naruszenia wskazanych przepisów, których treść prowadzi do zgoła odmiennego wniosku. Uchybienie to miało wpływ na treść wyroku, ponieważ skutkowało niezasadnym umorzeniem postępowania wobec wyżej wymienionego.”

┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆

1.2.9. Wyłączenie sędziego

przepisy: art. 41 § 1 i 2 k.p.k.;

hasła: Wyłączenie sędziego;

Postanowienie z dnia 22 lutego 2012 r., IV KK 164/11

Teza:

Skoro art. 41 § 2 k.p.k. uniemożliwia merytoryczne rozpoznanie wniosku spóźnionego, a w konsekwencji zamyka wnioskodawcy możliwość podniesienia zarzutu obrazy art. 41 § 1 k.p.k. w apelacji, to taki sam skutek procesowy – przy wykorzystaniu wnioskowania a minore ad maius – związany jest z niezłożeniem takiego wniosku, gdy strona świadoma jest istnienia podstawy do jego złożenia.

Z uzasadnienia:

„Krótko mówiąc, strona ta nie może już domagać się wyłączenia sędziego z powodu tej okoliczności, której nie wykorzystwała jako podstawy do żądania wyłączenia sędziego. Prawa tego nie może odzyskać w toku dalszego postępowania karnego i to niezależnie od jego faz (apelacja, kasacja); inne spojrzenie na konsekwencje jakie przynosi przepis art. 41 § 2 k.p.k. dowodziłoby wręcz zbędności tej regulacji, a taki wniosek nie jest możliwy na gruncie reguł interpretacji przepisów prawa. Jeżeli bowiem w tym układzie wniosek spóźniony zostanie pozostawiony bez rozpoznania, to staje się jasne, że w apelacji (art. 447 § 3 k.p.k.) nie można w ogóle odnosić się do kwestii niewyłączenia sędziego, ale tylko do wykazania, iż okoliczność uzasadniająca wątpliwość co do bezstronności zo-

stała przez stronę poznana po tym terminie, a zatem, że wniosek ten winien zostać rozpoznany merytorycznie. Jest zatem oczywiste, że skoro art. 41 § 2 k.p.k. uniemożliwia merytoryczne rozpoznanie wniosku spóźnionego, a w konsekwencji zamyka wnioskodawcy możliwość podniesienia zarzutu obrazy art. 41 § 1 k.p.k. w apelacji, to taki sam skutek procesowy – przy wykorzystaniu wnioskowania a minore ad maius – związany jest z niezłożeniem takiego wniosku, gdy strona świadoma jest istnienia podstawy do jego złożenia. Odmienne wnioskowanie byłoby sprzeczne z funkcją przepisu art. 41 § 2 k.p.k., którą jest niewątpliwie zapewnienie sprawnego rozpoznania sprawy i zapobieganie instrumentalnego wykorzystywania procedury rozpoznawania wniosku o wyłączenie sędziego. Skarżący tej okoliczności w skardze kasacyjnej nie dostrzega formułując ponadto zarzut naruszenia przepisu art. 6 ust. 1 i 2 konwencji. Pomijając to, iż uzasadnienie skargi kasacyjnej nie zawiera w tym zakresie argumentacji, to podkreślić trzeba, że w orzecznictwie Trybunału Strasburskiego nie uznano, aby doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 konwencji także wówczas, gdy orzekął tożsamy osobowo, w całości lub częściowo, skład orzekający w dwu następujących po sobie postępowaniach, w których oskarżonymi byli współsprawcy, zaś w pierwszej sprawie sędziowie w wyroku opisali również zachowanie współsprawcy później przez nich osądzonego (Schwarzenberger przeciwko Republice Federalnej Niemiec, wyrok z dnia 10 sierpnia 2006 r., skarga 75737/01, Przegląd Orzecznictwa w Sprawach Europejskich -POESK 2006, z. 3, s.18-20; Kriegisch przeciwko Republice Federalnej Niemiec, decyzja z dnia 23 listopada 2010 r., skarga 21698/06, POESK 2010, z.3-4, s.16 i nast., Poppe przeciwko Niderlandom, wyrok z dnia 24 marca 2009 r., skarga 32271/04, POESK 2009, z. 1-2, s.18 i nast.). Ponadto uznaje się, że jest zgodne ze standardem rzetelnego procesu prowadzenie sprawy przez sędziego, co do którego skarżący nie złożył wniosku o wyłączenie sędziego, chociaż mógł to uczynić w toku procesu (por. Bulut przeciwko Austrii, RJD 1996-II, skarga 17358/90 w: M. A. Nowicki: Europejski Trybunał Praw Człowieka. Orzecznictwo, tom 1, 2001, s. 327-328). Co więcej, z przytoczonych w tym orzeczeniu okoliczności wynika, że nie dopatrzono się naruszenia art. 6 ust. 1 EKPC pomimo, iż prawo krajowe (austriacka procedura karna) przewidywało „mocniejszy” skutek z chwilą złożenia takowego wniosku (wyrok wydany przez takiego sędziego, co do którego złożono wniosek, był nieważny – uw. SN). Uznano zatem, że skoro strona była świadoma istnienia okoliczności uzasadniających wyłączenie sędziego, ale stosownego wniosku nie złożyła, to nie miało miejsce naruszenie reguł rzetelnego procesu.”

┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆ ┆

1.2.10. Zakres odszkodowania za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie

przepisy: art. 552 k.p.k.

hasła: Odszkodowanie

Postanowienie z dnia 1 marca 2012 r., IV KK 278/11

Teza:

Nie można wykluczyć możliwości powstania szkody także po odzyskaniu wolności będącej bezpośrednim następstwem jej utraty. Ustalenie zaistnienia znamienia bezpośredniości wymaga jednak każdorazowo odrębnych rozważań analizujących obiektywne możliwości wnioskodawcy po opuszczeniu zakładu karnego, w zakresie niwelowania związanych z tym zdarzeniem skutków, w czasie bezpośrednio po nim następującym.

Roszczenie o zadośćuczynienie doznanej krzywdzie nie może być traktowane jako quasi kara wymierzana w związku z działalnością organów Państwa.

Z uzasadnienia:

„Sąd odwoławczy, w sposób wprawdzie dosyć lakoniczny, ale przekonujący odniósł się do zarzutów skargi słusznie konstatując, że jej istota właśnie sprowadzała się do kwestionowania wysokości zasądzonej kwoty odszkodowania i zadośćuczynienia. Kasacja zaś zmierzała do ponownego rozważenia w postępowaniu quasi instancyjnym trafności dokonanej oceny dowodów, przekraczając w sposób oczywisty dopuszczalny zakres podstaw kasacyjnych. Jedyne zasadnie podniesione uchybienie, trafnie skierowane wobec orzeczenia Sądu odwoławczego, dotyczyło nieustosunkowania się do zarzutu nieuwzględnienia tzw. 13 pensji w kwocie dochodzonego odszkodowania. Owe uchybienie nie wywarło jednak nie tylko istotnego, ale wręcz jakiegokolwiek wpływu na treść rozstrzygnięcia, a to z powodu przekroczenia przez Sądy orzekające obszaru określonego istotą art. 552 k.p.k.. Konstatacja owa sama przez się oczywiście nie wyklucza możliwości powstania szkody także po odzyskaniu wolności będącej bezpośrednim następstwem jej utraty. Ustalenie zaistnienia znamienia bezpośredniości wymaga jednak każdorazowo odrębnych rozważań analizujących obiektywne możliwości wnioskodawcy po opuszczeniu zakładu karnego, w zakresie niwelowania związanych z tym zdarzeniem skutków, w czasie bezpośrednio po nim następującym. Owego przymiotu bezpośredniości nie posiadały wskazywane przez pełnomocnika okoliczności dotyczące zarówno zadośćuczynienia jak i odszkodowania. Nie podlega dyskusji, że trauma związana z pozbawieniem wolności podobnie, jak i wynikające z tego faktu skutki finansowe mogą rozciągać się na wiele kolejnych lat od jej odzyskania i tych bolesnych efektów postępowanie uruchomione na zasadzie art. 552 k.p.k. wyleczyć czy też wyrównać nie jest w stanie, właśnie z uwagi na jego ograniczony zakres.

Wobec tego, że pozostałe zarzuty kasacyjne okazały się oczywiście bezzasadne, Sąd Najwyższy wskaże jedynie najistotniejsze przyczyny rozstrzygnięcia, nie znajdując powodów ponownego przytaczania słusznych i utrwalonych w tej materii poglądów doktryny i orzecznictwa.

Przechodząc do kwestii zasadniczej czyli do zakresu postępowania zainicjowanego w trybie art. 552 k.p.k., to pozostaje poza sporem, że tymczasowe aresztowanie wnioskodawcy było niewątpliwie niesłuszne, a zatem stanowiło podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania karnego. Nie ulega też kwestii, że wyrządzona tym zdarzeniem szkoda winna była zostać naprawiona w całości. Sąd Najwyższy podkreśla, że ta konstatacja nie zawsze jednak oznacza możliwości pełnego jej zrekompensowania w trybie wyżej wskazanym. Ustawodawca do postępowania karnego przekazał orzekanie w kwestiach powiązanych przyczynowo z określonym zdarzeniem również znamieniem bezpośredniości i w związku z tym jego zakres został dokładnie i jednoznacznie określony czasowo. Wobec tego, że owym zdarzeniem, z którym wiąże się odpowiedzialność odszkodowawczą jest stosowanie najsurowszego środka zapobiegawczego, to logiczną tego konsekwencją było przekazanie rozpoznawania związanych z nim roszczeń organom nie tylko go stosującym ale i kontrolującym jego aktualną zasadność. Odnosząc się do stanowiska zajętego w kasacji i traktującego odpowiedzialność Skarbu Państwa w sposób rozszerzający, to zgodzić się wypada jedynie z poglądem, że związek przyczynowy pomiędzy tymczasowym aresztowaniem a wymierną materialnie szkodą może niekiedy rozciągać się na okresy odległe od samego zdarzenia. Poza dyskusją pozostaje zatem, że sądy pionu karnego podlegają w tej materii czytelnym ograniczeniom i właściwymi (ewentualnie) w zakresie szerszym stają się sądy pionów cywilnych sądownictwa powszechnego. O ile, jak już wspomniano, zrozumiałe jest powierzenie spraw o powyższej problematyce sądom karnym w odniesieniu do szkody i krzywdy bezpośrednio powiązanej ze stosowanym środkiem, to w przypadku zgłoszenia dalszych roszczeń związanych jedynie przyczynowo ze zdarzeniem, a pozbawionych związku opatrzonego cechą bezpośredniości, logicznym jest zastosowanie

zasad ogólnych o podziale zadań wymiaru sprawiedliwości. Słusznie jednak przypomniał Sąd Najwyższy w rozstrzygnięciu z dnia 28 czerwca 2001 r. sygn. WZ 26/01, że przekazywanie przez sądy powołane do orzekania w sprawach karnych na drogę procesu cywilnego spraw o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie, o których mowa w rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego, nie może być uzasadnione wyłącznie tym, że roszczenie ma charakter cywilnoprawny, gdyż istotą tego postępowania jest właśnie rozpoznawanie roszczeń dotyczących cywilnoprawnej odpowiedzialności Skarbu Państwa. Wobec zasadnego położenia w cytowanym orzeczeniu stanowczego akcentu na słowo „wyłącznie”, staje się oczywistym i to, że w przypadku wyczerpania możliwości przewidzianych w cytowanym trybie, droga dochodzenia roszczeń w procesie cywilnym powiązanych ze zdarzeniem je wywołującym, nie zawsze zostaje zamknięta. Przyznając, że szkoda winna być naprawiona w całości, nie należy jednocześnie tracić z pola widzenia, że zasądzone równoległe zadośćuczynienie winno wyłącznie niwelować odczucie krzywdy, nie mogąc prowadzić do nieuzasadnionego wzbogacenia pokrzywdzonego. Przedmiotowe roszczenia nie są wyłącznie wynikiem defektów w funkcjonowaniu aparatu państwowego (odpowiedzialność na zasadzie ryzyka), lecz marginalną i jak wydaje się, nieuniknioną konsekwencją jego konstytucyjnie osadzonej działalności. Jest równie oczywiste, że bardziej znaczące koszty w szerokim tego słowa znaczeniu pochłania bezczynność służących mu struktur. Z tych to powodów roszczenie o zadośćuczynienie doznanej krzywdzie nie może być traktowane jako quasi kara wymierzana w związku z działalnością organów Państwa. Sama możliwość uruchomienia powyższego trybu przyczynia się już do pożądanej powściągliwości w nadmiernej represyjności czynności podejmowanych przez jego funkcjonariuszy. Utrzymane w mocy skarżonym orzeczeniem rozstrzygnięcie uwzględnia powyższe okoliczności i wbrew stanowisku skarżącego, nie sprowadza się do zastosowania prostego „algorytmu i przeliczników wymiaru uniezależnionych od faktycznego rozmiaru krzywdy i nieuwzględnienia pełnej krzywdy doznanej przez uprawnionego”. Sąd Okręgowy logicznie uzasadnił posilkowanie się jedynie określoną kwotą, powiększając ją o następną, godziwie równoważącą dolegliwości wskazane przez pełnomocnika wnioskodawcy. Ich suma wykracza zdecydowanie poza wymiar symboliczny i stanowi wielkość ekonomicznie odczuwalną. Kolejne argumenty nie wskazują w najmniejszym stopniu na uchybienia Sądu odwoławczego w stosowaniu prawa, akceptującego zasadnie dokonane w tym przedmiocie ustalenia. Nie znajduje również uzasadnienia wnioskowana potrzeba wyrównania w takim postępowaniu krzywdy związanej z cierpieniem rodziny Jerzego W., jako, że przepis art. 552 § 1 k.p.k. stanowi jednoznacznie, że w przewidzianej nim sytuacji stosowne zadośćuczynienie przysługuje jedynie pokrzywdzonemu. Stanowisko powyższe odnosi się także do żądania naprawienia szkody wynikłej z obniżenia wynagrodzenia żony wnioskodawcy. Przyjęcie poglądu odmiennego, krąg osób uprawnionych poszerzyłoby w sposób przeczący intencji ustawodawcy.

Za całkowicie już niezrozumiałą należy uznać zarzut „rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego (...) a to przepisu art. 440 k.c. przez jego zastosowanie”, jako, że cytowana norma nie znalazła w ogóle zastosowania w niniejszym postępowaniu.

(...)

Kontynuując rozważania nad zakresem niniejszego postępowania, należy wyjściowo odwołać się do prawidłowego odczytania pojęcia szkody w rozumieniu art. 552 § 4 k.p.k. Wynika ona z różnicy pomiędzy stanem majątkowym, jaki by zaistniał gdyby pokrzywdzonego nie pozbawiono wolności, a stanem rzeczywistym w chwili jej odzyskania. Definicja ta, jakkolwiek nie sformułowana przez prawo cywilne, to aprobowana zarówno przez doktrynę jak i orzecznictwo, wyraźnie określa ramy czasowe, w bezpośredniej bliskości których może poruszać się sąd karny orzekający w powyższej materii, obejmującej oczywiście także słuszne zadośćuczynienie. Taki pogląd jest w pełni uzasadniony po-

*trzebami bezkolizyjnego i ekonomicznie optymalnego funkcjonowania organów wymiaru sprawiedliwości. Wobec kierunku wniesionego środka odwoławczego oraz skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy zmuszony jest ograniczyć się do powyższego stwierdzenia, na marginesie jedynie konstatując, że Sądy orzekające w sprawie poza ten zakres zdecydowanie wykroczyły i także z tej przyczyny rację bytu traci odnoszenie się do zarzutu pominięcia w rozstrzygnięciach mających ze swej istoty charakter hipotetyczny - *lucrum cessans*. Konstatacja owa nie oznacza oczywiście odmówienia racji prezentowanych przez pełnomocnika wnioskodawcy w odniesieniu do obowiązku całościowego wyrównania szkody, a stwierdza jedynie bezzasadność zarzutów kasacyjnych. W obszarze rozważań zakreślonym zdarzeniem stanowiącym podstawę roszczenia nie mieści się zatem ani kwota zarobków utraconych przez żonę, ani ewentualne straty jakie wnioskodawca poniósł podejmując działania mające ograniczyć wielkość szkody, czy też nieuzyskane awanse lub przewidywane nagrody. Już tylko na marginesie wypada zaznaczyć, że szkoda poniesiona w wyniku utraconych pensji nie stanowi wyniku ich prostego zsumowania. Pomijając już konieczność odliczenia wydatków na utrzymanie rodziny, to Sądy orzekające pominięły rzecz oczywistą a mianowicie fakt, że przyznane odszkodowanie, w przeciwieństwie do wynagrodzenia, nie podlega obowiązkowi podatkowemu. Taki obowiązek rodzi się w momencie uzyskania wynagrodzenia.”*

1.2.11. Dopuszczalność kwestionowania w kasacji sposobu odniesienia się przez sąd odwoławczy do środka odwoławczego wniesionego przez inny podmiot.

przepisy: art. 519 k.p.k., art. 523 k.p.k.

hasła: Kasacja dopuszczalność

Postanowienie z dnia 13 kwietnia 2012 r., IV KK 290/11

Teza:

Skoro art. 523 § 1 k.p.k. w powiązaniu z art. 519 k.p.k. nie stanowią, że rażące i mogące mieć wpływ na treść orzeczenia naruszenie przez sąd odwoławczy prawa musi łączyć się tylko ze środkiem odwoławczym tej strony, która wniosła kasację, to tym samym – w myśl reguły *lege non distinguente* – wolno w kasacji formułować zarzut nieprawidłowego ustosunkowania się do środka odwoławczego, który wniosła inna strona, oczywiście co do tego samego czynu tej samej osoby.

Z uzasadnienia:

„Kasację od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w K. z 14 kwietnia 2011 r., którym utrzymano w mocy, po rozpoznaniu apelacji Prokuratora Rejonowego w K. i oskarżyciela posiłkowego A. S.A. w D (następcy prawnego pokrzywdzonej H. sp. z o.o. w C.), wyrok Sądu Okręgowego w K. z 20 lipca 2010 r. uniewinniający Artura K. od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. – złożył pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego. Zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa procesowego w związku z rozpatrywaniem obu skarg apelacyjnych, to jest art. 7 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., wniósł o uchylenie wyroków sądów obu instancji i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Apelacyjnej w K. zażądał w pisemnej odpowiedzi na kasację jej oddalenia jako oczywiście bezzasadnej. Stanowisko to zyskało wsparcie obecnego na rozprawie kasacyjnej prokuratora Prokuratury Generalnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

„Wyrokiem Sądu Rejonowego w R. z dnia 27 stycznia 2010 r. oskarżony Bartosz B. uznany został za winnego tego, że w dniu 8 października 2008 r. w R. przy ul. (...) działając wspólnie i w porozumieniu ze znanymi z imienia i nazwiska nieletnimi oraz innymi n/n osobami dokonał pobicia Jakuba Ł. powodując u niego podbiegnięcie krwawe oka lewego oraz siniaki w innych miejscach głowy, które naruszyły czynności narządów ciała na okres poniżej dni siedmiu i za to na podstawie art. 158 § 1 k.k. wymierzono mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres 3 lat próby, oddając go pod dozór kuratora sądowego. Powództwo cywilne pozostawiono bez rozpoznania oraz orzeczono o kosztach sądowych. (...)

Kasacja jest zasadna w zakresie zarzutu rażącego naruszenia prawa materialnego, które miało istotny wpływ na treść wyroku. Doszło bowiem do skazania oskarżonego za przestępstwo z art. 158 § 1 k.k. w sytuacji, gdy z opisu przypisanego czynu wynika, że nie wypełnił on wszystkich znamion strony przedmiotowej tego przestępstwa. Treść art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. wskazuje, że wyrok skazujący powinien m.in. zawierać „dokładne określenie przypisanego oskarżonemu czynu”. Jednakże w tym przepisie nie ma wyjaśnienia, jak należy ten zwrot rozumieć. Natomiast w art. 413 § 1 pkt 4 k.p.k. został zamieszczony wymóg, aby w części wstępnej wyroku (zwanej komparycją) zostało zawarte „przytoczenie opisu (...) czynu, którego popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu”. Wymogi opisu czynu zarzucanego w akcie oskarżenia wskazane zostały w art. 332 § 1 pkt 2 k.p.k. W tym przepisie posłużono się zwrotem „dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu”, co odpowiada sformułowaniu zawartemu w art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. w postaci „dokładnego określenia przypisanego oskarżonemu czynu”. Porównanie tych dwóch przepisów prowadzi do wniosku, że czyn zarzucany, jak i czyn przypisany powinny zostać „dokładnie określone”. Części składowe opisu czynu wskazane zostały w art. 332 § 1 pkt 2 k.p.k. Należy więc przyjąć, że opis czynu przypisanego w wyroku skazującym powinien zawierać dokładne określenie czasu, miejsca, sposobu i okoliczności popełnienia przestępstwa oraz jego skutków, a zwłaszcza wysokości powstałej szkody. Z punktu widzenia znamion strony przedmiotowej przestępstwa, dokładne określenie sposobu i okoliczności jego popełnienia, wymaga wskazania w opisie czynu tych elementów przebiegu zdarzenia, które wypełniają te znamiona. Opis czynu powinien w związku z tym zawierać komplet znamion, które zostały wypełnione ustalonymi okolicznościami faktycznymi zachowania sprawcy.

W rozpoznawanej sprawie w opisie czynu przypisanego brak jest wszystkich znamion strony przedmiotowej przestępstwa z art. 158 § 1 k.k. Nie zostało bowiem wskazane, że opisane zachowanie oskarżonego i innych osób spowodowało w stosunku do pokrzywdzonego „bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo nastąpienia skutku określonego w art. 156 § 1 lub w art. 157 § 1”. W tym zakresie takie ustalenia zostały poczynione w uzasadnieniu wyroku. Jednakże wobec zaskarżenia wyroku wyłącznie na korzyść oskarżonego rozważenia wymaga, czy sąd odwoławczy jest uprawniony do zamiany opisu przypisanego czynu przez dodanie brakujących znamion, gdy na podstawie uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji stwierdza, że czyn oskarżonego faktycznie te znamiona wypełnił. W tej kwestii trzeba stwierdzić, że przypisanie odpowiedzialności karnej następuje na podstawie rozstrzygnięć zawartych w wyroku, a nie ustaleń poczynionych w jego uzasadnieniu (art. ex art. 413 § 1 pkt 5 i § 2 pkt 1 i 2 k.p.k.). Także przedmiotem kontroli odwoławczej w wypadku zaskarżenia wyroku są zawarte w nim rozstrzygnięcia, a nie treść uzasadnienia (arg ex art. 425 § 1 i 2 zd. drugie k.p.k. i art. 427 § 1 in princ. k.p.k.). Dlatego też w oparciu o opis czynu zamieszczony w wyroku trzeba ocenić, czy czyn przypisany oskarżonemu wypełnia wszystkie znamiona czynu zabronionego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zgodnie przyjmuje się, że gdy wyrok nie został zaskarżony na niekorzyść oskarżonego, to sąd odwoławczy na skutek związania zakazem reformationis in peius, nie może ani dokonać nowych, niekorzystnych dla oskarżonego ustaleń faktycznych, w tym także w zakresie opisu przypisanego czynu, np.

poprzez uzupełnienie („dookreślenie”) jego znamion, ani w tym celu uchylić wyroku i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania (por. postanowienia SN: z dnia 26 maja 2004 r., V KK 4/04, OSNKW 2004, z. 6, poz. 66; z dnia 20 lipca 2005 r., I KZP 20/05, OSNKW 2005, z. 9, poz. 76). Dlatego też w tym zakresie zasadny jest zarzut kasacji dotyczący rażącej obrazy prawa materialnego, tj. art. 158 § 1 k.k., co miało istotny wpływ na treść wyroku.”

1.2.13. Wyłączenie możliwości uznania za skuteczne doręczenia zastępczego; bezwzględne podstawy środków odwoławczych

przepisy: art. 139 § 1 k.p.k., art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k.

hasła: Doręczenia; Podstawy bezwzględne środków odwoławczych;

Wyrok z dnia 2 kwietnia 2012 r., V KK 374/11

Teza:

Doręczenie przewidziane w trybie art.139 § 1 k.p.k. nie ma zastosowania do sytuacji, w której strona nie przebywała we wskazanym przez siebie miejscu z powodu okoliczności, które były od niej niezależne, najczęściej, co wynika z praktyki orzeczniczej, z uwagi na pozbawienie go wolności w wyniku zastosowania środka zapobiegawczego.

Pojęcie „rozpoznanie sprawy”, o którym mowa w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. oznacza niewątpliwie dokonanie czynności opisanych w art. 405 k.p.k. i art. 406 k.p.k., które z punktu widzenia oskarżonego są bardzo istotne.

Z uzasadnienia:

„Regułą jest, że Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, zobowiązany jest jednak rozpatrzyć ją w zakresie szerszym m.in. w wypadku określonym w art. 439 k.p.k. (art. 536 k.p.k.).

W niniejszej sprawie, przed rozpoznaniem kasacji, rozważyć należało, czy nie doszło do przeprowadzenia rozprawy podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa – czego Sąd Odwoławczy nie zauważył - a więc, czy nie zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza, o której mowa w art.439 § 1 pkt 11 k.p.k.

Stan faktyczny sprawy jest bezsporny.

Rozprawa przeciwko oskarżonemu przed Sądem Rejonowym toczyła się w trybie zwykłym. Nie korzystał on wówczas z obrońcy. Wezwanie na kolejny termin w dniu 15 czerwca 2010 r. zostało wysłane na dotychczasowy adres oskarżonego (mieszkał sam) i nie zostało ono odebrane, pomimo dwukrotnego awizowania. Sąd uznał nieobecność oskarżonego za nieusprawiedliwioną. Kontynuował postępowanie dowodowe m.in. odczytał zeznania 12 świadków, których obecność na rozprawie, wcześniej, uznawał za konieczną (k. 1969), a po zamknięciu przewodu sądowego wysłuchał prokuratora i ogłosił wyrok skazujący Piotra L.

Po uprawomocnieniu się wyroku Sądu Rejonowego w W., oskarżony ustanowił obrońcę, który wykazał, że w okresie od 24 kwietnia 2010 r. do 21 lipca 2010 r. Piotr L. był tymczasowo aresztowany w innej sprawie, a więc, że uznanie jego nieobecności na rozprawie za nieusprawiedliwioną było, wbrew stanowisku Sądu, usprawiedliwione. Spowodowało to przywrócenie oskarżonemu terminu do wystąpienia z wnioskiem o sporządzenie na piśmie i doręczenie mu uzasadnienia wymienionego wyroku i w konsekwencji złoże-

nie przez jego obrońcę od niego apelacji, a po jej nieuwzględnieniu przez Sąd Okręgowy w W. – kasacji wraz z wnioskiem o wstrzymanie wykonania zaskarżonego orzeczenia.

Udział oskarżonego w rozprawie głównej jest w trybie zwyczajnym obowiązkowy, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Wyjątki od tej reguły są zatem dopuszczalne, ale wówczas, gdy oskarżony został prawidłowo zawiadomiony o terminie rozprawy i nie stawił się na nią bez usprawiedliwienia. Sytuacja taka w rozpoznawanej sprawie nie zachodziła, bowiem absencja Piotra L. była ponad wszelką wątpliwość usprawiedliwiona.

Wezwanie na rozprawę pod ostatnio wskazany przez oskarżonego adres nie mogło być uznane za doręczone, bowiem został on pozbawiony wolności - tymczasowo aresztowany w innej sprawie – i w związku z tym nie miał obowiązku powiadomienia o miejscu, gdzie przebywa. Innymi słowy doręczenie przewidziane w trybie art.139 § 1 k.p.k. nie ma zastosowania do sytuacji, w której strona nie przebywała we wskazanym przez siebie miejscu z powodu okoliczności, które były od niej niezależne, najczęściej, co wynika z praktyki orzeczniczej, z uwagi na pozbawienie go wolności w wyniku zastosowania środka zapobiegawczego (patrz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2007 r., sygn. III KK 298/06 OSN P i Pr 2007, z. 10, poz. 13, czy z dnia 24 sierpnia 2011 r., III KK 222/11, LEX nr 955024).

Pojęcie „rozpoznanie sprawy”, o którym mowa w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. oznacza niewątpliwie dokonanie czynności opisanych w art. 405 k.p.k. i art. 406 k.p.k., które z punktu widzenia oskarżonego są bardzo istotne (patrz np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2003 r., IV KK 456/02, OSNKW 2004, z. 3, poz. 23); stwarzają bowiem możliwość dostarczenia dowodów, które będą mogły przemawiać na jego korzyść. Z kolei końcowe przemówienie strony przed sądem umożliwia jej zaprezentowanie analizy i oceny przeprowadzonych dowodów oraz ustosunkowanie się do argumentacji strony przeciwnej. W rozpoznawanej sprawie obecność oskarżonego na rozprawie była istotna i z tego powodu, że Sąd przeprowadził szereg ważnych dowodów obciążających go i nie można wykluczyć, że chciałby się do nich ustosunkować. Z tych też powodów, zaskarżone kasacją wyroki należało uchylić i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania przez Sąd pierwszej instancji, celem zapewnienia oskarżonemu obecności na rozprawie, czego konsekwencją będzie również zagwarantowanie mu ustawowego prawa do obrony.”

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.2.14. Osobiste zawiadomienie radcy prawnego o terminie rozprawy dyscyplinarnej następuje także w sytuacji, gdy zawiadomienie o takim terminie zostało odebrane w miejscu zatrudnienia radcy przez osobę upoważnioną do odbioru korespondencji

przepisy: art. 377 § 3 k.p.k.

hasła: Postępowanie dyscyplinarne; Radca prawny

Postanowienie z dnia 2 marca 2012 r., SDI 1/12

Teza:

Odpowiednie stosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym w stosunku do radców prawnych art. 377 § 3 k.p.k. oznacza, iż zawarty w tym przepisie wymóg osobistego zawiadomienia obwinionego radcy prawnego o terminie rozprawy jest spełniony nie tylko wówczas, gdy to on podpisał poświadczenie odbioru wezwania, ale również wówczas, gdy wezwanie wysłane na adres jego miejsca zatrudnienia (np. Kancelarii Radcy Prawnego) zostało odebrane przez osobę upoważnioną do odbioru korespondencji.

Z uzasadnienia:

„Nie ulega wątpliwości, że zgodnie z art. 433 § 2 k.p.k. - który na mocy art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2010r., Nr 10, poz. 65 ze zm.) stosuje się odpowiednio w postępowaniu dyscyplinarnym w stosunku do radców prawnych - podstawowym obowiązkiem sądu drugiej instancji jest rozpoznanie sprawy w granicach środka odwoławczego, co obejmuje rozważenie wszystkich zarzutów i wniosków wskazanych w środku odwoławczym. Prawdliwość procedowania sądu odwoławczego powinno odzwierciedlać uzasadnienie jego orzeczenia, gdyż zgodnie z art. 457 § 3 k.p.k. w tym dokumencie sąd ma obowiązek podać, dlaczego zarzuty i wnioski apelacji uznał za zasadne lub za niezasadne. Właściwe zrealizowanie tych obowiązków wymaga nie tylko nie pomijania żadnego zarzutu podniesionego w środku odwoławczym, ale także rzetelnego ustosunkowania się do każdego z tych zarzutów oraz wykazania konkretnymi, znajdującymi oparcie w ujawnionych w sprawie okolicznościach argumentami, dlaczego uznano poszczególne zarzuty apelacji za trafne, bądź też bezzasadne (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2006 r., V KK 413/05, OSNKW 2006, z. 7-8, poz. 76; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2009 r., II KK 213/08, LEX nr 485006).

Wbrew skarżącemu, WSD w sposób właściwy wywiązał się z obowiązków kontrolnych, jakie nakładają na niego powyższe przepisy. Rozpoznając sprawę w granicach wniesionych środków odwoławczych rozważył bowiem wszystkie zarzuty i wnioski zawarte w odwołaniach i wskazał dlaczego uznał je za niezasadne. Nie tylko nie pominął więc żadnego z zarzutów podniesionych w odwołaniach (czego skarżący nie kwestionuje), ale też każdy z tych zarzutów poddał wszechstronnej analizie i rzetelnej ocenie. Świadczy o tym treść uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia, w którym to dokumencie podano dlaczego za nietrafne uznano zarówno zarzut obrazy prawa materialnego – art. 6 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, jak również zarzuty naruszenia prawa procesowego – art. 374 § 1 k.p.k., art. 424 § 1 k.p.k. i art. 9 k.p.k.

Ponieważ obrońca obwinionych w istocie ograniczył się do powtórzenia zarzutów podniesionych uprzednio w odwołaniach, nie zgłaszał zaś pretensji ani co do zakresu i jakości przeprowadzonej kontroli odwoławczej, ani co do zawartości uzasadnienia orzeczenia sądu odwoławczego, można byłoby - już z uwagi na sam sposób sformułowania zarzutów – uznać je za bezzasadne i poprzestać na powyższym. Sąd kasacyjny jednak poddał analizie (w niezbędnym zakresie) argumentację WSD zawartą w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia i jego wnioski w celu stwierdzenia, czy stanowisko tego Sądu jest również merytorycznie prawidłowe.

Jeśli chodzi o odpowiedź WSD na zarzut obrazy art. 6 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego odnotować przede wszystkim należy jego trafne stanowisko, że do zaciągnięcia przez obwinionych zobowiązań finansowych doszło w ramach ich czynności zawodowych, a nie jak utrzymywał skarżący – poza sferą owych czynności. Zgodzić się również trzeba z poglądem tego Sądu, że zachowanie radcy prawnego polegające na zaciągnięciu zobowiązań finansowych w imieniu spółek, w ramach których wykonuje on zawód radcy prawnego i nie wywiązanie się z tych zobowiązań, stanowi uchybienie godności zawodu radcy prawnego. WSD ma przy tym rację, że w sprawie chodziło nie tylko o zaciągnięcie przez obwinionych zobowiązań, lecz także „o rzetelne, uczciwe i z należytą starannością rozliczenie się obwinionych z tytułu wykonywanych czynności zawodowych”, co mieści się przecież w ramach zarzucanych i przypisanych im przewinień dyscyplinarnych („nie dokonali rozliczeń z adwokatem zagranicznym”). Zatem, zachowanie obwinionych radców prawnych polegające na zaniechaniu dokonania owych rozliczeń, bagatelizowaniu długu, ignorowaniu wierzyciela poprzez unikanie z nim kontaktów, braku reakcji na wezwania do zapłaty i doprowadzenie do konieczności dochodzenia roszczeń na drodze sądowej, ponad wszelką wątpliwość stanowi uchybienie godności zawodu radcy prawnego w rozumieniu art. 6 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

Zaprezentowana w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia argumentacja nie pozostawia również wątpliwości co do trafności stanowiska sądu odwoławczego uznającego za bezzasadne, podnoszone w odwołaniach, zarzuty naruszenia art. 424 i art. 9 k.p.k.

Jeśli zaś chodzi o ocenę zarzutu naruszenia przez sąd I instancji art. 374 § 1 k.p.k., to wprawdzie nie można podzielić stanowiska WSD, że do naruszenia tego przepisu w tej sprawie nie doszło dlatego, gdyż postępowanie przed sądem I instancji toczyło się w trybie uproszczonym, bowiem niewątpliwie (co jednoznacznie wynika z uzasadnienia orzeczenia OSD, a w szczególności z zawartego tamże stwierdzenia, że „nie przesłuchano obwinionych w oparciu o treść art. 377 § 3 i 4 k.p.k.”) było ono prowadzone w trybie zwyczajnym, lecz ostatecznie do naruszenia art. 374 § 1 k.p.k. nie doszło z innych względów. Mianowicie dlatego, gdyż sąd I instancji prowadził rozprawę w dniu 6 lipca 2011 r. pod nieobecność obwinionych na podstawie art. 377 § 3 k.p.k., który stosownie do treści art. 74¹ ustawy o radcach prawnych stosuje się odpowiednio w tym postępowaniu dyscyplinarnym. Przepis ten, jako wyjątek od określonej w art. 374 § 1 k.p.k. zasady, że obecność oskarżonego na rozprawie głównej jest obowiązkowa, umożliwia zaś prowadzenie rozprawy w trybie zwyczajnym bez udziału oskarżonego. Wymaga jednak, aby oskarżony, który nie stawia się na rozprawę bez usprawiedliwienia, był zawiadomiony o niej osobiście, a więc - jak przyjmuje się w orzecznictwie i doktrynie – wówczas, gdy zawiadomienie dociera osobiście do oskarżonego, a więc gdy to on podpisał poświadczenie odbioru wezwania (art. 132 § 1 k.p.k.) bądź też to jego osobiście informował sąd o nowym terminie rozprawy w trybie art. 402 § 1 k.p.k. [por. T. Grzegorzczak: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. IV, Kraków 2005, s. 925; P. Hofmański (red.): Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III, Warszawa 2007, t. II, s. 407; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r., I KZP 3/10, OSNKW 2010, z. 7, poz.56; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2010 r., III KK 286/10, LEX Nr 65351].

W postępowaniu dyscyplinarnym takie rozumienie zawartego w art. 377 § 3 k.p.k. pojęcia „zawiadomiony o niej osobiście”, a więc wykluczające inne formy zawiadomienia obwinionego o terminie rozprawy, w tym zawiadomienie pośrednie, kiedy pismo pozostawia się osobie upoważnionej do odbioru korespondencji w miejscu stałego zatrudnienia adresata (art. 133 § 3 k.p.k.), nie byłby jednak – z uwagi na odmienności tego postępowania i jego specyfikę - racjonalne. Dlatego, zdaniem Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, odpowiednie stosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym w stosunku do radców prawnych art. 377 § 3 k.p.k. oznacza, iż zawarty w tym przepisie wymóg osobistego zawiadomienia obwinionego radcy prawnego o terminie rozprawy jest spełniony nie tylko wówczas, gdy to on podpisał poświadczenie odbioru wezwania, ale również wówczas, gdy wezwanie wysłane na adres jego miejsca zatrudnienia (np. Kancelarii Radcy Prawnego) zostało odebrane przez osobę upoważnioną do odbioru korespondencji.

Tak zaś było w tej sprawie, jako że wysłane obwinionym wezwania na rozprawę zostały odebrane przez osobę upoważnioną do odbioru korespondencji - asystentkę zarządu (k. 391 i 394). W tej sytuacji sąd I instancji mógł przyjąć, że obwinieni zostali zawiadomieni o terminie rozprawy w sposób prawidłowy. Skoro nie stawili się na rozprawie i nie usprawiedliwili swojej nieobecności, brak było przeszkód do prowadzenia postępowania bez ich udziału w trybie art. 377 § 3 k.p.k., który – jako wyjątek od zasady określonej w art. 374 § 1 k.p.k. -pozwala prowadzić rozprawę w trybie zwyczajnym pod nieobecność obwinionych. Nie było więc podstaw do podzielenia zasadności podniesionych w odwołaniach zarzutów naruszenia art. 374 § 1 k.p.k.

Skoro OSD procedował w sprawie na podstawie przepisów o postępowaniu zwyczajnym, to nie mógł, rzecz jasna, naruszyć przepisów regulujących postępowanie uproszczone. Bezprzedmiotowe są w takim razie podniesione w kasacjach zarzuty obrazy art. 480 i 484 k.p.k.

Nie jest także zasadny zarzut naruszenia art. 455 k.p.k.

Zgodnie z art. 455 zd. 2 k.p.k., który na podstawie art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych stosuje się odpowiednio w postępowaniu dyscyplinarnym radców prawnych, poprawienie kwalifikacji prawnej na niekorzyść oskarżonego jest możliwe, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, wtedy, gdy nie nastąpi zmiana ustaleń faktycznych i wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy. Chodzi przy tym o poprawienie kwalifikacji błędnej, a nie o jej zmianę, gdyż ma to nastąpić, tylko wtedy, gdy ustalenia faktyczne są prawidłowe, a zostały one jedynie przez sąd meriti wadliwie zakwalifikowane od strony prawnej. Poprawienie błędnej kwalifikacji prawnej ma więc miejsce wówczas, gdy sąd odwoławczy czyn przypisany oskarżonemu w wyroku sądu I instancji podciąga pod inny przepis ustawy, nie zmieniając jednak ustaleń faktycznych (por. wyrok SN z dnia 23.10.1973 r., V KRN 395/73, OSNKW 1974, z.3, poz. 55).”

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.3. Orzecznictwo Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4. Zagadnienia prawne

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4.1. Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Kielcach, sygn. akt I KZP 4/12

Czy w obowiązującym stanie prawnym unormowania zawarte w treści art. 38 ust. 1 - 7 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tekst jednolity - Dz. U. 2003.106.1002 z późn. zmianami) określające sposób wykonania (organ oraz sposób postępowania) przypadku zwierzęcia, orzekałego jako środek karny tyczą wyłącznie rozstrzygnięć podejmowanych w oparciu o treść art. 35 ust. 3; art. 37 ust. 4; art. 37a ust. 2 cytowanej wyżej ustawy czy też stanowią podstawę prawną wykonywania przypadku zwierzęcia (pies rasy chart) orzeczoną w oparciu o inną podstawę prawną - w szczególności w oparciu o treść art. 44§6 kk?

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4.2. Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Krakowie i przekazane do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, sygn. akt I KZP 5/12

Czy użyte w art. 115 § 10 kk znamię „w czasie orzekania nie ukończył 24 lat” dotyczy wydania pierwszego wyroku w sprawie, czy też każdego kolejnego wydanego w tej sprawie wyroku?

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

1.4.3. Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Krakowie i przekazane do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, sygn. akt I KZP 5/12

Czy użyte w art. 115 § 10 kk znamię „w czasie orzekania nie ukończył 24 lat” dotyczy wydania pierwszego wyroku w sprawie, czy też każdego kolejnego wydanego w tej sprawie wyroku?

┌ ┌

1.4.4. Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej, sygn. akt I KZP 6/12

1. Czy reguły wyłączenia wielości ocen mają zastosowanie na gruncie art. 8 § 1 k.k.s.,
2. O ile słuszne jest stosowanie reguł wyłączenia wielości ocen, czy art. 76 k.k.s. jest *lex specialis* do art. 286 § 1 k.k.,
3. O ile stosowanie reguł wyłączenia wielości ocen na gruncie art. 8 § 1 k.k.s. nie jest zasadne, czy przestępstwo z art. 56 § 1 k.k.s. i art. 76 § 1 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. w zw. z art. 7 § 1 k.k.s. pozostaje w zbiegu idealnym z przestępstwem z art. 286 § 1 k.k.s.?

┌ ┌

1.4.5. Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Częstochowie, sygn. akt I KZP 7/12

Czy prokurator, w odniesieniu do czynów, które według zarzutów miał popełnić w czasie sprawowania swojego urzędu, zachowuje immunitet określony w art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz.U.2011.270.1599 j.t.) także wtedy, kiedy kwestia pociągnięcia go za nie do odpowiedzialności karnej aktualizuje się dopiero po zakończeniu sprawowania przez niego urzędu, nawet gdy nie korzysta ze statusu prokuratora w stanie spoczynku?

┌ ┌

1.4.6. Wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 8/12

Czy do znamion przestępstwa znieważenia funkcjonariusza publicznego (art. 226 § 1 k.k.) należy publiczność działania sprawcy?

┌ ┌

1.4.7. Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Kielcach, sygn. akt I KZP 9/12

Czy wynikający z treści przepisu art. 66 § 3 kk materialnoprawny warunek pojednania się pokrzywdzonego ze sprawcą jest spełniony również wtedy gdy pojednanie takie nastąpiło między kuratorem ustanowionym przez sąd opiekuńczy na podstawie przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dla reprezentowania małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym a sprawcą, a jeśli tak, czy dla zachowania skuteczności tej czynności konieczne jest zezwolenie sądu opiekuńczego?

┌ ┌

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.1. Wyroki i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego

(źródło: www.trybunal.gov.pl)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2. Wokanda Trybunału Konstytucyjnego

(źródło: www.trybunal.gov.pl)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.1. Stosowanie środków przymusu bezpośredniego oraz użycie broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej (K 11/12)

Prokurator Generalny wniósł o zbadanie zgodności:

1) przepis art. 22 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 roku o Służbie Więziennej z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

2) przepisy § 2 ust. 2, § 3 ust. 1 i ust. 2 zdanie pierwsze, § 5 ust. 2, § 7, § 8 ust. 1, ust. 3 i ust. 4, § 9 ust. 1, § 10, § 11, § 12, § 13, § 14, § 17, § 18, 2 § 19, § 20, § 21, § 22, § 23 ust. 1 i ust. 3, § 24 oraz § 26 ust. 1, ust. 2 i ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2010 roku w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej z art. 22 ustawy, o której mowa w pkt 1, jak również z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.2. Tryb uchwalania nowelizacji Prawa o ustroju sądów powszechnych (K 8/12)

Krajowa Rada Sądownictwa wniosła o zbadanie zgodności:

1) ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw została uchwalona przy niedochowaniu trybu wymaganego przepisami prawa dla przyjęcia takiego aktu w zakresie dotyczącym:

a) przeprowadzenia pierwszego czytania ustawy na posiedzeniu komisji sejmowej zamiast na posiedzeniu plenarnym Sejmu, przez co doszło do naruszenia art. 37 ust. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, a w konsekwencji art. 2 w związku z art. 7 i art. 119 ust. 1 Konstytucji RP,

b) braku formalnego zaopiniowania przez Krajową Radę Sądownictwa projektu ustawy w postaci, którą Rada Ministrów przedłożyła Sejmowi, przez co doszło do naruszenia art. 2 w związku z art. 7 i art. 186 ust. 1 Konstytucji oraz art. 2 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa,

2) art. 1 pkt. 4 i 5 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw w zakresie dotyczącym nadania nowego brzmienia art. 9 i dodania art. 9a w ustawie z dnia 27 lipca 2001 roku – Prawo o ustroju sądów powszechnych i rozszerzenia kompetencji nadzorczego organu władzy wykonawczej – Ministra Sprawiedliwości, przy jednoczesnym pozbawieniu uprawnień prezesów sądów w zakresie nadzoru administracyjnego nad działalnością sądów, o której mowa w nowym art. 8 pkt 1 tej ustawy

- z art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji RP,

3) art. 1 pkt 13 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw w zakresie dotyczącym nadania nowego brzmienia art. 20 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych

- z art. 176 ust. 2 w związku z art. 180 ust. 1, 2 i 5 Konstytucji RP, a także z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2,

4) art. 1 pkt 14 lit. d) ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw w zakresie dotyczącym nadania nowego brzmienia § 3 w art. 21 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w wyniku którego ograniczono uprawnienia prezesa sądu do kierowania podległym mu dyrektorem sądu, w szczególności pozbawiając go możliwości wydawania dyrektorowi sądu poleceń, dotyczących jego kompetencji określonych w nowym art. 31 a § 1 pkt. 1 – 3 i 5 tej ustawy – z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji RP,

5) art. 1 pkt 15 lit. a) ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw w zakresie dotyczącym nadania nowego brzmienia § 1 w art. 22 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w wyniku którego pozbawiono prezesa sądu kompetencji w zakresie działalności administracyjnej sądu, określonej w nowym art. 8 pkt 1 tej ustawy, powierzając je dyrektorowi sądu nadzorowanemu w tej dziedzinie przez organ władzy wykonawczej Ministra Sprawiedliwości – z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji RP,

6) art. 1 pkt 21 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw w zakresie dotyczącym dodania nowego art. 31a § 1 pkt. 1, 3 i 4 w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w wyniku którego wyposażono dyrektora sądu, nadzorowanego przez organ władzy wykonawczej Ministra Sprawiedliwości, w kompetencje do kierowania działalnością administracyjną sądu, określoną w nowym art. 8 pkt 1 tej ustawy, a także nadano mu status zwierzchnika służbowego wobec pracowników sądu, z wyłączeniem sędziów, referendarzy sądowych oraz asystentów sądów, z pominięciem w tym zakresie uprawnień prezesa sądu – z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji RP,

7) art. 1 pkt 24 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw w zakresie dotyczącym dodania nowych przepisów w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych:

a) art. 32b § 1 i 3, w których przewidziano fakultatywne, a nie obligatoryjne odwołanie dyrektora sądu przez organ władzy wykonawczej Ministra Sprawiedliwości, w przypadkach negatywnej opinii zgromadzenia ogólnego sędziów apelacji sprawozdania dyrektora z działalności sądów w zakresie powierzonych mu zadań (nowy art. 31 a § 2) oraz wniosku prezesa sądu związanego z naruszeniem przez dyrektora sądu obowiązków oraz

b) art. 32c § 1 i 2, w którym nie przewidziano żadnych uprawnień dla prezesa sądu w zakresie wynagradzania dyrektora sądu, wyposażając w takie kompetencje jedynie organ władzy wykonawczej Ministra Sprawiedliwości

- jest niezgodny z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji,

8) art. 1 pkt 31 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw w zakresie dotyczącym dodania nowych przepisów w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych:

a) art. 37g § 5, w którym nie przewidziano możliwości wniesienia środka zaskarżenia przez prezesa lub wiceprezesa sądu od uwagi na piśmie sporządzonej przez organ władzy wykonawczej Ministra Sprawiedli-

pkt 20 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.5. Zasady ustanawiania kuratora celem wykonywania praw małoletniego pokrzywdzonego przestępstwem (SK 5/12)

W skardze konstytucyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 51 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w związku z art. 98 § 2 pkt 2 w związku z art. 98 § 3 w związku z art. 99 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1; art. 47 w związku z art. 51 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3; art. 48 ust. 2; art. 72 ust. 1 i 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.6. Brak określenia maksymalnego okresu trwania tymczasowego aresztowania w postępowaniu karnym (art. 263 § 7 k.p.k.) (SK 3/12)

W skardze konstytucyjnej wniesiono o zbadanie zgodności o zbadanie zgodności art. 263 § 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego z art. 2, art. 40 w związku z art. 41 ust. 4 oraz art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 1 i 3 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.7. Prawo do obrony; możliwość zastrzeżenia obecności zatrzymującego podczas bezpośredniej rozmowy zatrzymanego z adwokatem (art. 245 § 1 k.p.k.) (K 37/11)

Rzecznik Praw Obywatelskich o zbadanie zgodności art. 245 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w części zawierającej słowa „zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny” z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.8. Uprawnienia ABW i AW; kontrola operacyjna (K 34/11)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności:

1) art. 27 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu – w zakresie, w jakim odnosi się do zwrotu "i innych przestępstw godzących w bezpieczeństwo państwa" – z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności,

2) art. 27 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. b i c ustawy wymienionej w pkt 1- z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.9. Prawo do obrony; odmowa wyznaczenia obrońcy z urzędu; brak możliwości bezpośredniego zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu (art. 81 § 1, art. 78 § 2 k.p.k.) (K 30/11)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności:

1. Artykułu 81 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie przewiduje zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu w przedmiocie odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu przez stronę, która złożyła wniosek w trybie art. 78 § 1 Kodeksu postępowania karnego – z art. 45 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP i z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP.

2. Artykułu 78 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie przewiduje zaskarżenia postanowienia sądu w przedmiocie cofnięcia wyznaczenia obrońcy z urzędu – z art. 45 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP i z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘

2.2.10. Zasady porozumiewania się tymczasowo aresztowanego z obrońcą (art. 73 § 2 i 3 k.p.k.) (K 25/11)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł zgodności o zbadanie zgodności art. 73 § 2 i 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘

2.2.11. Określenie katalogu zbieranych danych o jednostce za pomocą środków technicznych w działaniach operacyjnych; zasady niszczenia pozyskanych danych (K 23/11 – połączona z K 28/11)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności:

1. art. 19 ust. 6 pkt 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji;
 2. art. 9e ust. 7 pkt 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej;
 3. art. 36c ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej;
 4. art. 31 ust. 7 pkt 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych;
 5. art. 27 ust. 6 pkt 3 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu;
 6. art. 17 ust. 5 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym;
 7. art. 31 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego
- z art. 2 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

o zbadanie zgodności:

- 1) art. 20c ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, art. 10b ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, art. 36b ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej, art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porząd-

kowych, art. 28 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego z art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności,

2) art. 36b ust. 5 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej, art. 28 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, art. 18 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, art. 32 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego w zakresie w jakim, przepisy te zezwalając na pozyskiwanie danych, o których mowa w art. 180c i art. 180d ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne nie przewidują zniszczenia tych spośród pozyskanych danych, które nie zawierają informacji mających znaczenie dla prowadzonego postępowania z art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌

2.2.12. Prawo do korzystania z pomocy obrońcy na etapie czynności wyjaśniających; postępowanie w sprawach o wykroczenia (art. 4 k.p.s.w.) (K 19/11 – połączona z P 22/11)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności art. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia – w zakresie, w jakim przepis ten pomija prawo do korzystania z obrońcy na etapie prowadzenia czynności wyjaśniających przez osoby, co do których istnieją uzasadnione podstawy do sporządzenia przeciwko nim wniosku o ukaranie – z art. 2 i art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP oraz z art. 6 ust. 3 lit. c Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i podstawowych Wolności.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌

2.2.13. Przesłanki stosowania bezpośredniego przymusu (K 10/11 – połączona z K 11/11, K 15/11 i K 16/11)

Prokurator Generalny wniósł o zbadanie zgodności:

1) przepisu art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

2) przepisu art. 39 ust. 7 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie w związku z art. 16 ust. 4 ustawy, o której mowa w pkt 1, w zakresie, w jakim dopuszcza do stosowania przez strażnika Państwowej Straży Łowieckiej rodzajów środków przymusu bezpośredniego, w przypadkach i za pomocą sposobów określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

3) przepisy: § 3, § 5 ust. 1, § 6 ust. 1 i ust. 1c, § 8 ust. 1 – 3, § 9 ust. 1, § 10 ust. 1, § 12 ust. 1 i ust. 3, § 13 ust. 1 i ust. 4, § 14 ust. 1, § 15 ust. 1 i ust. 3, § 15a ust. 2 oraz § 15b, jak również przepisy § 14 ust. 2 i § 15a ust. 5, w zakresie, w jakim nakazują odpowiednie zastosowanie § 12 ust. 3, rozporządzenia Rady Ministrów, o którym mowa w pkt 2, z art. 16 ust. 4 ustawy, o której mowa w pkt 1, oraz z art. 92 ust. 1, jak również z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

o zbadanie zgodności:

1) przepisu art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

2) przepisów § 4 ust. 1, § 5 ust. 1, § 6 ust. 1, § 7 ust. 1 i ust. 2, § 9 ust. 1 – 3 i ust. 5 – 7, § 10 ust. 1 oraz § 11 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego z art. 15 ust. 3 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym oraz z art. 92 ust. 1, jak również z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

o zbadanie zgodności:

1) przepisu art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

2) przepisów § 2 ust. 2, § 6, § 7 ust. 1, § 8 ust. 1 i ust. 2, § 9, § 10, § 11 ust. 2 oraz § 12 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 2003 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, jak również § 11 ust. 1 tegoż rozporządzenia w związku z § 10 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego z art. 25 ust. 3 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu i z art. 92 ust. 1, jak również z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

o zbadanie zgodności:

1) przepis art. 42 ust. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

2) przepisy § 4 ust. 2, § 8, § 11, § 12 ust. 1 i ust. 2, § 13 ust. 1 i ust. 3, § 14 ust. 1, § 15 ust. 1 i ust. 3, § 16 ust. 1 i ust. 3, § 17, § 18 ust. 1 i ust. 3, § 19 ust. 1 – 3, § 20 ust. 1 i ust. 3 – 6, § 21 ust. 1 i ust. 3, § 23 ust. 1 oraz § 23 ust. 2 i ust. 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej z art. 42 ust. 1 ustawy, o której mowa w pkt. 1, jak również z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

3) przepis art. 68 ust. 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

4) przepisy § 2, § 3 ust. 1 i ust. 2, § 4, § 5 ust. 1 i ust. 3, § 6, § 7, § 8 ust. 1 i ust. 3, § 9 ust. 2, § 10 ust. 1 – 3 oraz § 11 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 marca 2010 r. w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy celnych z art. 68 ust. 8 ustawy, o której mowa w pkt. 3, jak również z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

5) przepis art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

6) przepisy § 2 ust. 2, § 3, § 4 ust. 1, § 5 ust. 1 i ust. 2, § 6 ust. 1 i ust. 3, § 7, § 10 ust. 1 i ust. 2, § 11, § 12 ust. 1 i ust. 4, § 13, § 14 ust. 1 i ust. 3, § 14a ust. 2 i ust. 5, § 14b ust. 1 i ust. 3, § 16 ust. 1 i ust. 2, § 18, § 19, § 24, § 26 ust. 1 – 5, jak również § 29 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1998 r. w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej z art. 24 ust. 3 ustawy, o której mowa w pkt 5, jak również z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału

2.2.14. Granice odpowiedzialności karnej; prawo budowlane (art. 90 Prawa budowlanego) (P 27/11; połączona z P 1/12 i P 2/12)

Sąd Rejonowy w Janowie Lubelskim wystąpił z pytaniem: czy art. 90 ustawy z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane jest zgodny z art. 2 i z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP?

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.15. Dopuszczalność prowadzenia postępowania o przestępstwo wypełniające także znamiona wykroczenia, po tym, gdy postępowanie o wykroczenie zostało prawomocnie zakończone (P 25/11; połączona z P 34/11)

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi wystąpił z pytaniem: czy art. 17 § 1 pkt 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie w jakim pomija to, że nie wszczyna się postępowania karnego, a wszczęte umarza, gdy postępowanie o wykroczenie co do tego samego czynu tej samej osoby, zostało wcześniej prawomocnie zakończone, jest zgodny z art. 2 Konstytucji RP, art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, art. 14 ust. 7 Międzynarodowego paktu Praw Obywatelskich i Politycznych?

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.16. Odpowiedzialność karna i wykroczeniowa za ten sam czyn (art. 10 § 1 k.w.) (P 23/11)

Sąd Rejonowy w Grójcu wystąpił z pytaniem: czy art. 10 § 1 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń w zakresie, w jakim dopuszcza stosowanie wobec tej samej osoby, za ten sam czyn, odpowiedzialność za przestępstwo i wykroczenie, jest zgodny z art. 2 Konstytucji RP, art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz art. 14 ust. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.?

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.17. Obrót instrumentami finansowymi (P 11/11)

Sąd Rejonowy w Kielcach wystąpił z pytaniem: czy art. 183 ust. 1 i art. 39 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi jest zgodny z art. 42 ust. 1 i art. 2 Konstytucji RP?

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.18. Przesłanki warunkujące przyznanie odszkodowania za poniesioną szkodę; uznanie za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (P 8/11)

Sąd Okręgowy w Szczecinie wystąpił z pytaniem: czy art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego jest zgodny z art. 2, art. 32 ust. 1, art. 52 ust. 2 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP w zakresie, w jakim określa podmioty uprawnione do wystąpienia z wnioskiem jako „obecnie zamieszkujących na terytorium RP”.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.19. Obowiązek oskarżonego poddania się badaniom; zastosowanie środków przymusu, asysta przy badaniu (U 2/11)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności

1) § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie poddawania badaniom lub wykonywania czynności z udziałem oskarżonego oraz osoby podejrzanej z art. 74 § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, art. 41 ust. 1, art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 92 ust. 1 Konstytucji RP,

2) § 5 ust. 2, § 10 ust. 1 rozporządzenia wymienionego w pkt 1 w części zawierającej słowa "mimo zastosowania przymusu bezpośredniego," z art. 74 § 4 k. p. k., art. 41 ust. 1 i art. 92 ust. 1 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.20. Działanie na szkodę spółki, *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* (art. 585 § 1 k.s.h.) (SK 19/11)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 585 § 1 k.s.h. z art. 42 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.21. Tymczasowe aresztowanie; przedłużenie stosowania tego środka; zasady zawiadamiania obrońcy osoby, wobec której ma być zastosowane tymczasowe aresztowanie o terminie przesłuchania tej osoby (art. 249 § 3 i 5 k.p.k.) (SK 10/11)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności

1) art. 249 § 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim pomija obowiązek wysłuchania zainteresowanego (podejznanego lub oskarżonego) przy dalszym stosowaniu - przedłużeniu aresztu, z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także z art. 5 ust. 4 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2;

2) art. 249 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, w zakresie w stanowi, że zawiadomienie obrońcy osoby, wobec której ma być zastosowane tymczasowe aresztowanie, o terminie przesłuchania tej osoby nie jest obowiązkowe, ale uzależnione od wniosku oskarżonego oraz dodatkowej przesłanki nieutrudniania przeprowadzenia tej czynności w sytuacji, gdy udział prokuratora w takim przesłuchaniu jest obligatoryjny – z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także z art. 5 ust. 4 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.22. Zasady udzielania świadczeń zdrowotnych skazanym odbywającym karę pozbawienia wolności (K 22/10)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności art. 115 § 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.23. Przywrócenie terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (K 18/10)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności art. 55 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie określa wymienionego w nim terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia, jako terminu zawitego – z art. 45 ust. 1 i z art. 2 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.24. Zakres kontroli sądowej nad postępowaniami dyscyplinarnymi wobec adwokatów, radców prawnych, notariuszy i prokuratorów (K 9/10)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności:

1. art. 91a ust. 1 i art. 91b ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze,
 2. art. 62² ust. 1 i art. 62³ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych,
 3. art. 63a § 1 i art. 63b ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie,
 4. art. 83 ust. 2 i art. 83 ust. 3 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze,
- z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.25. Prawo lotnicze, kara grzywny, *nullum crimen sine lege* (P 43/10)

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie wystąpił z pytaniem: czy art. 210 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze jest zgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.26. Wykroczenia; zasady zmiany grzywny na pracę społecznie użyteczną (art. 25 § 1 i 2 k.w.) (P 16/10)

Sąd Rejonowy dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie wystąpił z pytaniem: czy art. 25 § 1 i § 2 k.w., w zakresie w jakim przewidują możliwość zamiany grzywny na pracę społecznie użyteczną, albo na areszt, jedynie jeśli jest to grzywna przekraczająca kwotę 500 złotych, jest zgodny z art. 2 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.27. Brak możliwości przywrócenia terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (art. 55 § 1 k.p.k.) (SK 28/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 55 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.28. Prawo oskarżonego do wystąpienia w postępowaniu sądowym z wnioskiem o uchylenie postanowienia o zachowanie w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka (SK 26/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 184 § 8 k.p.k. z art. 2, art. 45 ust. 1, art. 42 ust. 2 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, w zakresie, w jakim nie przyznaje oskarżonemu, analogicznie do prokuratora, prawa wystąpienia w postępowaniu sądowym z wnioskiem o uchylenie postanowienia o zachowanie w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka w sytuacji, w której okaże się, że w czasie wydania tego postanowienia nie istniała uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub osoby dla niego najbliższej albo że świadek złożył świadomie fałszywe zeznania lub nastąpiło jego ujawnienie.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.29. Sposób postępowania z protokołami przesłuchań i innymi dokumentami lub przedmiotami, na które rozciąga się obowiązek zachowania tajemnicy państwowej, służbowej albo związanego z wykonywaniem zawodu lub funkcji (art. 156 § 4 k.p.k.) (SK 25/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 156 § 4 zdanie 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego oraz § 10 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie sposobu postępowania z protokołami przesłuchań i innymi dokumentami lub przedmiotami, na które rozciąga się obowiązek zachowania tajemnicy państwowej, służbowej albo związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji z art. 2, art. 45 ust. 1, art. 42 ust. 2 oraz art. 32 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.30. Brak możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie sądu apelacyjnego oddalające wniosek o wznowienie postępowania (art. 547 § 1 k.p.k.) (SK 23/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 547 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego z art. 78 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.31. Okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w przypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania (art. 555 k.p.k.) (SK 18/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 555 k.p.k. w zakresie, w jakim wskazany przepis wprowadza zbyt krótki roczny okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w przypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, uniemożliwiający dochodzenie odszkodowania w państwie prawa w dłuższym okresie, z art. 2 Konstytucji i art. 41 ust. 1 i 5 Konstytucji oraz art. 31 ust. 1 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.32. Rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki; brak przesłanek przyznania lub odmowy zasądzenia na rzecz skarżącego odszkodowania za przewlekłość postępowania (SK 12/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki z art. 77 ust. 1 w związku z art. 2 i z art. 45 ust.1 oraz z art. 45 ust. 1 w związku z art. 78 i w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

2.2.33. Obligatoryjność zarządzenia wykonania kary w związku popełnieniem przez skazanego, w okresie próby, przestępstwa podobnego i skazania go na karę pozbawienia wolności (art. 75 § 1 k.k., art. 178 § 2 k.k.w.) (SK 9/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 75 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 42 ust. 2, art. 40 Konstytucji RP w związku z art. 41 ust. 1 i art. 31 ust. 3, a ponadto art. 178 § 2 kodeksu karnego wykonawczego z art. 2, art. 42 ust. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

3. Zmiany w prawie

(opr. dr Anna Błachnio-Parzych, członek Biura Studiów i Analiz SN)

Zmiany wchodzące w życie w kwietniu i maju 2012 r.

- **W dniu 28 kwietnia 2012 r.** – ustawa z dnia 16 września 2011 r. o timeshare (Dz.U. Nr 230, poz. 1370).

Ustawa wprowadziła zmiany polegające na uchyleniu § 5 i 6 w art. 60¹ Kodeksu wykroczeń. Natomiast po art. 139 wprowadzony został przepis art. 139a dotyczący wykroczeń popełnianych w związku z zawieraniem umów timeshare.

Pełny tekst ustawy: <http://dziennikustaw.gov.pl/DU/2011/s/230/1370/1>

- **W dniu 27 kwietnia 2012 r.** – ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym (Nr 240, poz. 1432).

Zmiany wprowadzone do ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym dotyczą bardzo wielu regulacji ustawy. Spośród nich wymienić można jako przykłady zmiany polegające na poszerzeniu zakresu osób, których dotyczą gromadzone w rejestrze dane, o obywateli polskich prawomocnie skazanych przez sądy państw obcych, możliwości gromadzenia

tych danych w bazie danych systemu teleinformatycznego, czy regulacje dotyczące zadań biura informacyjnego.

Pełny tekst ustawy: <http://dziennikustaw.gov.pl/DU/2011/s/240/1432/1>

- **W dniu 3 maja 2012 r.** – ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381).

Ustawa zmieniła art. 300 § 1 Kodeksu karnego poprzez dodanie w jego znamionach czynności polegającej na usuwaniu znaków zajęcia.

Pełny tekst: <http://dziennikustaw.gov.pl/DU/2011/s/233/1381/1>

- **W dniu 31 maja 2012 r.** – utrata mocy obowiązującej art. 218 § 1 kk w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 listopada 2010 r., P 29/09 (Dz.U. 2010 Nr 225, poz. 1474)

Pełny tekst: <http://dziennikustaw.gov.pl/DU/2010/s/225/1474/1>

┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘ ┘

5. Informacja międzynarodowa

5.1. Rada Europy

5.1.1. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

5.1.1.1. Rosja powinna była współpracować z Trybunałem i traktować po ludzku krewnych ofiar katyńskich

(opr. dr Hanna Kuczyńska, asystent sędziego, Izba Karna SN)

przepisy: art. 2, art. 3, art. 38 EKPCz

hasła: Prawo do życia; Zakaz nieludzkiego traktowania

Wyrok z 16 kwietnia 2012 r. w sprawie Janowiec i inni przeciwko Rosji (nr skargi 55508/07 i 29520/09)

Teza:

- 1) **Obowiązek przekazania dokumentów Trybunałowi musi być respektowany niezależnie od charakteru ustaleń podjętych w postępowaniu przed Trybunałem oraz jego ostatecznego wyniku. Samo wskazanie, że prawo wewnętrzne nie pozwala na ujawnienie dokumentu organowi międzynarodowemu, nie stanowi wystarczającej podstawy, by odmówić współpracy trybunałowi.**
- 2) **Z art. 2 Konwencji wynika obowiązek państwa przeprowadzenia skutecznego śledztwa w przypadku bezprawnego pozbawienia życia. Ten obowiązek aktualizuje się nawet wówczas, gdy pozbawienie życia miało miejsce przed wejściem Konwencji w życie. W takim przypadku po pierwsze, jedynie naruszenia prawa mające miejsce po wejściu w życie Konwencji mogą być badane przez Trybunał, a po drugie, musi istnieć prawdziwy związek między badaną śmiercią a wejściem w życie konwencji w świetle obowiązków nałożonych przez art. 2 Konwencji.**
- 3) **Obowiązek organów państwowych wyjaśnienia losu osób zaginionych nie może się ograniczać wyłącznie do potwierdzenia faktu ich śmierci. Artykuł 3 Konwencji wymaga, aby państwo podjęło starania w celu ustalenia okoliczności śmierci, osób winnych i lokalizacji miejsc pochówku. Zaprzeczenie podstawowym historycznym faktom i obraźliwe sugerowanie, że zamordowani oficerowie byli pospolitymi przestępcami i zasługiwali na karę śmierci, jest nie tylko godne potępienia, ale stanowi niehumanitarne traktowanie bliskich ofiar, naruszające art. 3 Konwencji. Stanowisko rosyjskich sądów wojskowych utrzymujących, wbrew ustalonym faktom historycznym, że krewni skarżących „zaginęli” w sowieckich obozach było przykładem rażącego braku szacunku dla odczuć skarżących i umyślnym zaciemnianiem okoliczności zbrodni katyńskiej.**
- 4) **Zobowiązanie wynikające z art. 3 Konwencji oznacza, że organy mają obowiązek traktowania bliskich osób zmarłych w sposób humanitarny i ze współczuciem. Ten**

obowiązek nie jest uzależniony od tego, czy same organy są odpowiedzialne za zaginięcie lub śmierć. Konwencja nie ustanawia przeszkód, by zbadać, czy państwo przestrzegało swoich zobowiązań z art. 3, nawet w tych sprawach, gdzie sam fakt śmierci nie może być przedmiotem rozpoznania, ponieważ miał on miejsce przed ratyfikacją Konwencji.

Z uzasadnienia:

Na samym początku wyroku Trybunał opisał, jakie okoliczności faktyczne i zdarzenia doprowadziły do popełnienia zbrodni wojennych przez Związek Radziecki. Fakty te, jak wskazał Trybunał, są bezsporne. Zaczął od tego, że dnia 23 sierpnia 1939 r. Minister Spraw Zagranicznych nazistowskich Niemiec podpisał z Rosją pakt o nieagresji (znany jako Pakt Ribbentrop-Mołotow). Pakt ten zawierał dodatkowy tajny protokół, w którym strony zobowiązywały się ustanowić strefy wpływów w Europie Centralnej i Wschodniej. Zgodnie z tym paktem wschodnia część terytorium Polski miała przypaść Związkowi Radzieckiemu. Po tym jak 1 września 1939 r. Niemcy zaatakowali Polskę rozpoczynając II wojnę światową, 17 września 1939 r. Związek Radziecki wkroczył na terytorium polskie, pod pozorem chronienia obywateli radzieckich mieszkających we wschodniej części Polski. Terytorium to zostało włączone do Związku Radzieckiego i 13.5 milionów obywateli polskich znalazło się pod sowiecką okupacją. Armia Czerwona od razu po wkroczeniu na terytorium Polski zatrzymała ok. 250.000 polskich żołnierzy, policjantów, funkcjonariuszy Straży Granicznej i Więziennej, urzędników państwowych i innych funkcjonariuszy. Ponad połowa z nich została osadzona w obozach NKWD. W marcu 1940 r. L. Beria, szef NKWD, przedstawił J. Stalinowi propozycję rozstrzelania wszystkich więźniów, ponieważ byli oni „wrogami władz sowieckich i nienawidzili systemu sowieckiego”. Dnia 5 marca 1940 r. Politbiuro Komitetu Centralnego podjęło decyzję o wykonaniu kary śmierci poprzez rozstrzelanie 14.700 polskich oficerów, przetrzymywanych w obozach jenieckich, jak również 11.000 członków innych grup – posiadaczy ziemskich, szpiegów, właścicieli fabryk, urzędników. Decyzję podpisali wszyscy członkowie biura – Stalin, Woroszyłow, Mikojan, Mołotow, Kalinin, Kaganowicz. Rozpatrzenie spraw poszczególnych więźniów powierzone zostało funkcjonariuszom NKWD. Dokładna liczba rozstrzelanych więźniów została przedstawiona w piśmie Szelepina z 3 marca 1959 r. do N. Chruszczowa, sekretarza generalnego partii komunistycznej Związku Radzieckiego: stwierdził on, że 21.857 polskich więźniów zostało rozstrzelanych w Katyniu, Starobielsku, koło Charkowa i w Ostaszkowie. Masowe groby ofiar zostały odkryte w 1942 r. przez pracowników kolej, a następnie przez armię niemiecką. Powołano międzynarodową komisję biegłych sądowych, w celu dokonania ekshumacji. Komisja uznała, że to Związek Radziecki odpowiadał za tę masakrę. Władze sowieckie natomiast oświadczyły, że zbrodni dokonali naziści. Po zajęciu tego terytorium przez armię sowiecką, ustanowiona została radziecka komisja (komisja Burdenki), która ustaliła, iż to Niemcy ponoszą odpowiedzialność za zabójstwa. Popełnienie tej zbrodni zarzucił nazistom radziecki prokurator w czasie procesu w Norymberdze, powołując się na ustalenia tej komisji. W tym zakresie postępowanie to zostało umorzone z powodu braku dowodów.

W odniesieniu do istniejących dowodów tej zbrodni Trybunał zauważył, że w liście Szelepina do Chruszczowa, nakazano zniszczenie wszystkich dowodów dotyczących popełnionych zbrodni, w tym wszystkich decyzji nakazujących rozstrzelanie. Pozostałe dokumenty zostały umieszczone w specjalnej teczce, znanej jako „pakiet nr 1” i opieczętowane. Ich zawartość była dostępna jedynie dla sekretarza generalnego partii komunistycznej. Dnia 28 kwietnia 2010 r. zostały one upublicznione na stronie rosyjskich archiwów państwowych rusarchives.ru¹.

1. <http://rusarchives.ru/publication/katyn/spisok.shtml>. Stan z dnia 15 lutego 2012.

Skarżącymi w tej sprawie było 15 obywateli polskich, którzy są krewnymi 12 ofiar zbrodni katyńskiej. Wśród 12 ofiar byli funkcjonariusze policji, żołnierze armii polskiej, lekarz wojskowy i dyrektor szkoły podstawowej. Po najeździe Armii Czerwonej na Polskę we wrześniu 1939 r. zostali oni umieszczeni w sowieckich obozach lub więzieniach, a następnie zamordowani przez NKWD w kwietniu i maju 1940 r. razem z ponad 21,000 innych ofiar. Zostali oni pochowani w masowych grobach w lesie katyńskim niedaleko Smoleńska oraz w Miednoje i Piatichatki.

Śledztwo w sprawie masowych mordów zostało przez organy rosyjskie wszczęte w 1990 r. i umorzone w 2004 r. Postanowienie o umorzeniu śledztwa pozostaje objęte do dziś tajemnicą państwową i nie zostało ono udostępnione skarżącym. Wielokrotne prośby skarżących o możliwość zapoznania się z tym postanowieniem oraz zdjęcie z niego klauzuli tajności były stale odrzucane przez sądy rosyjskie, które uznały, m.in., że skoro skarżącym nie przyznano statusu pokrzywdzonych, nie mają oni prawa do zapoznania się z materiałami śledztwa. Podobnie, wnioski skarżących o rehabilitację ich krewnych zostały odrzucone przez Biuro Głównego Prokuratora Wojskowego oraz sądy. W dniu 26 listopada 2010 r. rosyjska Duma przyjęła rezolucję nt. „tragedii katyńskiej”, w której potwierdziła, że „masowa eksterminacja obywateli polskich na terytorium ZSRR w czasie II wojny światowej” została dokonana na rozkaz Stalina oraz, że konieczne jest kontynuowanie procesu „weryfikacji listy ofiar, przywrócenia dobrego imienia tym, którzy zginęli w Katyniu i innych miejscach oraz ustalania okoliczności tej tragedii (...)”.

Skarżący, w oparciu o art. 2 i art. 3 Konwencji, zarzucali, że władze rosyjskie nie przeprowadziły skutecznego śledztwa w sprawie śmierci ich bliskich oraz że reakcje władz na ich prośby o uzyskanie informacji o losie krewnych były niehumanitarne i poniżające.

Orzeczenie Trybunału

Artykuł 38 (obowiązek współpracy z Trybunałem)

Trybunał zauważył, że rząd rosyjski konsekwentnie odmawiał udostępnienia kopii postanowienia z 21 sierpnia 2004 r. o umorzeniu śledztwa w sprawie zbrodni katyńskiej, powołując się na jego tajny charakter. Rząd rosyjski wskazał, że przepisy Europejskiej konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych stwierdzają, że „można odmówić udzielenia pomocy prawnej, jeżeli Strona wezwana uzna, że wykonanie wniosku mogłoby naruszyć suwerenność, bezpieczeństwo, porządek publiczny lub inne podstawowe interesy państwa” (art. 2 lit. b). Podobnie wskazuje art. 17 polsko-rosyjskiej umowy o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych z 1996 r. Zdaniem rządu rosyjskiego w takiej sytuacji art. 38 Konwencji nie zabrania odmowy przekazania dokumentu, który mógłby naruszyć bezpieczeństwo państwa. Rząd ten wskazał również, że nadal wiele państw nie zdecydowało się odtajnić akt dotyczących II wojny światowej.

Przedstawiciel skarżących wskazał na istniejące orzecznictwo trybunałów i sądów międzynarodowych, zwłaszcza tych zajmujących się sądem zbrodni wojennych, które odrzuciły możliwość stosowania zasady, zgodnie z którą państwa mogłyby nie przekazać trybunałowi międzynarodowemu tajnych dokumentów. W sprawie *Prokurator v. Tihomir Błaškić* rozstrzyganej przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii uznano, że brak przekazania takich dokumentów trybunałowi międzynarodowemu prowadziłby do podważenia sensu jego istnienia, stwarzając blankietowe upoważnienie dla każdego państwa do określania niewygodnych dokumentów jako tajne. Względy bezpieczeństwa mogą być natomiast uwzględnione w czasie postępowania, poprzez przeprowadzanie takich dowodów w trakcie tajnych posiedzeń. W sprawie *v. Prokurator v. Dario Kordić and Mario Čerkez* ten sam trybunał zauważył, że kwestia znaczenia danego dokumentu dla prowadzonego postępowania nie może podlegać ocenie państwa, gdyż jest

wyłącznie zależne od zdania organu sądu, czy uzna dany dowód za istotny dla sprawy.

Rząd polski w odniesieniu do tego zarzutu podkreślił obowiązek uzasadnienia przyczyn odmowy ujawnienia postanowienia o umorzeniu. Rząd rosyjski bowiem nie przedstawił żadnych powodów, które uzasadniałyby zakwalifikowanie danej decyzji jako tajemnicy państwowej.

Z tą opinią zgodził się Trybunał, wskazując, że jeśli istniały względy bezpieczeństwa narodowego przemawiające za utajnieniem tej decyzji, rząd rosyjski powinien był wyłączyć z tekstu tej decyzji wrażliwe sformułowania albo przekazać trybunałowi streszczenie tej decyzji.

Trybunał podkreślił, że obowiązek przekazania dokumentów musi być respektowany niezależnie od charakteru ustaleń podjętych w postępowaniu przed Trybunałem oraz jego ostatecznego wyniku. Stanowi on warunek sine que non efektywnego funkcjonowania Trybunału. Zważywszy na całkowitą swobodę Trybunału w ustalaniu, jakie dokumenty są mu niezbędne dla rozpoznania zawisłej sprawy, Trybunał nie uwzględnił argumentu władz rosyjskich o tym, iż postanowienie o umorzeniu śledztwa z 2004 r. było nieistotne. To Trybunał jest gospodarzem postępowania i ocena dopuszczalności i znaczenia dowodów należy tylko do niego. Tylko Trybunał może ocenić, czy dany dowód ma znaczenie dla sprawy. Strony postępowania do takiej decyzji Trybunału muszą się zastosować. Ponadto, stanowisko rządu rosyjskiego, że przedmiotowy dokument nie mógł być przekazany z powodu przepisów krajowych, które zabraniały udostępniania dokumentów objętych tajemnicą, pozostawało w sprzeczności z Konwencją wiedeńską o prawie traktatów. Przewiduje ona, że państwo nie może powoływać się na swoje prawo krajowe dla odmowy wykonania zobowiązań traktatowych. Jak już wskazał Trybunał w podobnej sprawie przeciwko Rosji, samo wskazanie, że prawo wewnętrzne nie pozwala na ujawnienie dokumentu organowi międzynarodowemu, nie stanowi wystarczającej podstawy, by odmówić współpracy trybunałowi (Nolan i K. przeciwko Rosji, nr sprawy 2512/04, wyrok z dnia 12 lutego 2009 r. § 56). Trybunał stwierdził też, że:

„(...) Warte jest zauważenia, że na żadnym etapie postępowania rząd rosyjski nie wyjaśnił dokładnie natury względów bezpieczeństwa, które wymagały utajnienia postanowienia z 21 sierpnia 2004 r., ani nawet nazwy organu, który tę decyzję o utajnieniu wydał. Trybunał nie dostrzegł żadnych realnych względów bezpieczeństwa państwowego, które mogłyby uzasadnić utrzymywanie tajnego charakteru tego postanowienia. Zauważył, że decyzja ta zakończyła postępowanie w sprawie masowych mordów jeńców wojennych i bezbronnych więźniów, które stanowiły zbrodnię wojenną popełnioną przez Związek Radziecki ponad 70 lat temu. Zbrodnia ta przez Parlament Rosyjski została określona w deklaracji z 26 listopada 2010 r. jako „okrucieństwo”, „straszalna tragedia”, „arbitralna zbrodnia systemu totalitarnego”. Decyzja ta, dotycząc wydarzeń sprzed 70 lat, której uczestnicy już nie żyją, nie mogła w żaden sposób dotyczyć żadnych obecnych interesów politycznych, czy toczących się operacji policyjnych”.

„Trybunał zauważył, iż jawne śledztwo w sprawie zbrodni byłego reżimu totalitarnego nie mogło naruszyć interesów bezpieczeństwa państwowego współczesnej demokratycznej Rosji, zwłaszcza biorąc pod uwagę, że odpowiedzialność władz sowieckich za tę zbrodnię została potwierdzona na najwyższym szczeblu politycznym. Co więcej, decyzja o zaklasyfikowaniu tego dokumentu wydaje się stać w sprzeczności z prawem rosyjskim, które w sekcji 7 ustawy o tajnych aktach bezpośrednio wyłącza spod zasady tajności wszelkie informacje na temat naruszenia praw człowieka przez urzędników państwowych. Podsumowując, Trybunał nie znalazł żadnych powodów, które mogłyby uzasadniać odmowę rządu rosyjskiego przekazania Trybunałowi kopii przedmiotowej decyzji.”

Co więcej, Trybunał zauważył, że można powątpiewać w rzeczywistą tajność decyzji z 21 sierpnia 2004 r. i brak możliwości dostępu do niego. Jego treść była bowiem znana nie tylko najwyższym urzędnikom państwowym, ale osobie prywatnej, czyli przedstawicielowi strony rosyjskiej przed trybunałem. W konsekwencji, Trybunał orzekł, że Rosja naruszyła swoje zobowiązania wynikające z art. 38 Konwencji w związku z odmową przedstawienia Trybunałowi kopii postanowienia z 2004 r. o umorzeniu śledztwa.

Artykuł 2 (przeprowadzenie skutecznego śledztwa w przypadku śmierci)

Strona rosyjska utrzymywała, że z powodu zniszczenia akt sprawy, nie jest możliwe ustalenie okoliczności, w jakich zginęli polscy obywatele, kto przeprowadzał egzekucje oraz tego, czy ich wina została udowodniona przed bezstronnym sądem (składającym się z funkcjonariuszy NKWD). Podejrzani zmarli przed wszczęciem postępowania w sprawie nr 159, a nawet, gdyby nadal żyli, to ich czyny podlegałyby przedawnieniu. „Wydarzenia katyńskie” nie zostały bowiem uznane przez żaden trybunał za czyny stanowiące zbrodnie wojenne, czy inne czyny nie podlegające przedawnieniu.

Z kolei skarżący nie zgodzili się z określeniem mordów katyńskich jako pospoliego przestępstwa „nadużycia władzy”, które po trzech latach ulega przedawnieniu ścigania. Wskazali, że więźniowie polscy byli jeńcami wojennymi i mieli pełne prawo do ochrony z tego faktu wynikającej. Wprawdzie same egzekucje miały miejsce w 1940 r., i jako takie nie podlegają pod jurysdykcję czasową trybunału (*ratione temporis*), jednak zgodnie z art. 2 Konwencji Rosja, jako prawny sukcesor Związku Radzieckiego, zobowiązana była do prowadzenia efektywnego śledztwa w tej sprawie.

Trybunał w odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 2 Konwencji powołał się na swoje ustalone orzecznictwo, zgodnie z którym państwa mają obowiązek przeprowadzić skuteczne dochodzenie w przypadku bezprawnego pozbawienia życia. Ten obowiązek nabrał odrębnego i autonomicznego charakteru i aktualizuje się nawet wówczas, gdy pozbawienie życia miało miejsce przed wejściem Konwencji w życie. Z orzecznictwa Trybunału wynika, że w takim przypadku po pierwsze, jedynie naruszenia prawa mające miejsce po wejściu w życie Konwencji mogą być badane przez Trybunał, a po drugie, że musi istnieć prawdziwy związek między badaną śmiercią a wejściem w życie konwencji w świetle obowiązków nałożonych przez art. 2 Konwencji. „Dlatego też analizie podlega, czy znacząca część czynności procesowych w postępowaniu karnym – mających na celu nie tylko ustalenie samej śmierci danej osoby, ale i jej przyczyn, okoliczności i osób odpowiedzialnych – została przeprowadzona po dacie wejścia w życie konwencji. Jednak Trybunał nie może wykluczyć, że w pewnych okolicznościach ten związek może także opierać się na potrzebie zapewnienia, że gwarancje stojące u podstaw wartości wyrażonych w konwencji są chronione w rzeczywisty i efektywny sposób”.

Trybunał badał szereg spraw, w których pomimo tego, że śmierć jednostki miała miejsce przed datą ratyfikacji Konwencji przez dane państwo, trybunał uznał istnienie swojej jurysdykcji czasowej do badania zgodności postępowania państwa z art. 2 Konwencji z racji na związek przewinienia z gwarancjami wyrażonymi w Konwencji. W sprawie Šilih, śmierć syna skarżącego miała miejsce rok przed datą ratyfikacji Konwencji przez Słowenię, jednak postępowanie karne mające zbadać jej przyczyny zostało wszczęte już po tej dacie (wyrok z 9 kwietnia 2009 r., nr sprawy 71463/01). Również w serii spraw przeciwko Rumunii dotyczących śmierci uczestników rewolucji z grudnia 1989 r. Trybunał stwierdził, że posiada jurysdykcję do ich zbadania, jako że Rumunia przyjęła konwencję w 1994 r. i nadal w tym czasie toczyły się śledztwa. Wspólną cechą tych spraw był zawsze bliski związek czasowy wejścia w życie Konwencji i badanych wydarzeń. Drugim wspólnym elementem było to, że znaczna część czynności procesowych odbywała się już pod rządami Konwencji.

Tymczasem Rosja ratyfikowała konwencję 5 maja 1998 r., czyli 58 lat po dokonaniu zbrodni wojennej. Ten okres był nie tylko wielokrotnie dłuższy niż okresy, które uruchomiły obowiązek państwa do przeprowadzenia śledztwa we wcześniejszych sprawach rozpatrywanych przez Trybunał, ale również był on nadmiernie długi w znaczeniu obiektywnym. W związku z tym, Trybunał nie mógł ustalić rzeczywistego związku między śmiercią krewnych skarżących a datą wejścia w życie Konwencji w stosunku do Rosji. Trybunał nie mógł również znaleźć żadnych dowodów na to, że jakiegokolwiek czynności procesowe były dokonywane po dacie ratyfikacji konwencji przez Rosję. Większość czynności w przedmiotowym śledztwie została przeprowadzona przez władze rosyjskie przed datą ratyfikacji Konwencji przez Rosję. Sam ten fakt stanowił przeszkodę dla Trybunału w ocenie skuteczności śledztwa i ustalenia czy Rosja wykonała swoje zobowiązanie do przeprowadzenia śledztwa na podstawie art. 2 Konwencji. Zauważyć jednak też należy, że ani Trybunał, ani strona polska, nie miały do dyspozycji całych akt sprawy.

Następnie Trybunał zbadał, czy okoliczności sprawy mogły uzasadniać stwierdzenie związku między zbrodnią katyńską a ratyfikacją Konwencji przez Rosję. W celu ustalenia takiego związku należy brać pod uwagę zdarzenia o większej skali niż zwykłe przestępstwo i musi stanowić zaprzeczenie istoty gwarancji wyrażonych w Konwencji, takie, jak np. zbrodnie wojenne czy ludobójstwo.

“Trybunał zgadza się, że masowy mord polskich więźniów przez sowiecką tajną policję miał cechy zbrodni wojennej. Zarówno IV Konwencja Haska z 1907 r., jak I Konwencja Genewska z 1929 r. zabraniały stosowania przemocy i okrucieństwa wobec jeńców wojennych, a mordowanie jeńców stanowiło “zbrodnię wojenną” w znaczeniu art. 6(b) Karty Norymberskiej z 1945 r. Chociaż Związek Radziecki nie był stroną ani Konwencji Haskiej, ani Genewskiej, obowiązek humanitarnego traktowania jeńców wojennych i zakaz ich zabijania były częścią międzynarodowego prawa zwyczajowego, a jego poszanowanie było obowiązkiem władz sowieckich”.

Jednakże, nawet biorąc pod uwagę, że zbrodnie wojenne nie podlegają przedawnieniu, Trybunał stwierdził, że w okresie po ratyfikacji Konwencji nie pojawiły się żadne nowe dowody lub okoliczności związane ze zbrodnią katyńską, a zatem po tej dacie nie powstał na nowo obowiązek dla władz rosyjskich do prowadzenia śledztwa. „Dlatego też należy ustalić, czy zaistniał jakiś nowy element w okresie po ratyfikacji, który umożliwiłby ustalenie związku między śmiercią więźniów, a ratyfikacją i nakładający na nowo obowiązek wyjaśnienia przyczyn śmierci zgodnie z art. 2 konwencji. Jednak Trybunał doszedł do wniosku, że nie istniał w danej sprawie żaden element, który mógłby ustanowić most między tak odległymi zdarzeniami z przeszłości i ostatnim okresem po ratyfikacji Konwencji”.

W konsekwencji, Trybunał orzekł, że nie ma jurysdykcji do rozpoznania zasadności zarzutu naruszenia art. 2 Konwencji.

Artykuł 3 (zakaz niehumanitarnego traktowania)

W odpowiedzi na ten zarzut rząd Rosji wskazał, że po pierwsze nie należy do jurysdykcji Trybunału zajmowanie się rehabilitacją. Po drugie, skarżący otrzymali wszystkie informacje o swoich bliskich dostępne w ramach śledztwa w sprawie nr 159. Po trzecie, sam fakt, że odpowiedzi organów rosyjskich były inne niż spodziewali się skarżący nie stanowi o niehumanitarnym lub niehumanitarnym traktowaniu w rozumieniu art. 3 konwencji.

Skarżący podnieśli, że nagły zwrot w sprawie, który miał miejsce w 2004 r. i następujący po nim całkowity brak informacji dotyczących śledztwa oraz nagła transformacja ofiar Katyń z „ofiar zbrodni wojennej” w “osoby zaginione” stanowił niehumanitarny sposób traktowania bliskich tych ofiar. Dodatkowym elementem niehumanitarnego lub niehumanitarnego traktowania

był całkowity brak dostępu skarżących do dokumentów w sprawie nr 159 mogących rzucać światło na los ich bliskich, i to zarówno w krajowym postępowaniu, jak i w postępowaniu przed Trybunałem. Oficjalne stanowisko Rosji o tym, że osoby te zaginęły i że nie można ustalić ich losów stanowi przy tym oczywiste zaprzeczenie podstawowych historycznych faktów i przypomina sytuację, w której krewni ofiar Holokaustu zostaliby poinformowani, że ich bliscy zaginęli i że nie można ustalić ich losu w obozach koncentracyjnych, z powodu zniszczenia dokumentacji tych obozów przez nazistów. Równie obraźliwe jest sugerowanie, że zamordowani oficerowie byli pospolitymi przestępcami i zasługiwali na karę śmierci.

Trybunał, odnosząc się do istoty art. 3 Konwencji wskazał, że jego naruszenie nie polega na traktowaniu samych osób zaginionych w sposób niehumanitarny lub nieludzki; chodzi o to, że w ten sposób organy państwowe odnoszą się do ich krewnych. Trybunał podkreślił różnice między wymogami art. 2 i art. 3 Konwencji. Pierwszy z tych przepisów nakłada na władze obowiązek podjęcia konkretnych działań w celu identyfikacji i ukarania osób odpowiedzialnych za pozbawienie życia. Natomiast zobowiązanie wynikające z art. 3 konwencji ma bardziej ogólny charakter. Organy mają obowiązek traktowania bliskich osób zmarłych w sposób humanitarny i ze współczuciem. Ten obowiązek nie jest uzależniony od tego, czy same organy są odpowiedzialne za zaginięcie lub śmierć. Trybunał uznał, że Konwencja nie ustanawia przeszkód, aby zbadać, czy państwo przestrzegało swoich zobowiązań z art. 3 nawet w tych sprawach, gdzie sam fakt śmierci nie może być przedmiotem rozpoznania, ponieważ miał on miejsce przed ratyfikacją Konwencji. Trybunał może zająć się stosunkiem organów rosyjskich do bliskich ofiar od momentu ratyfikacji Konwencji przez Rosję do chwili obecnej.

Oceniając sytuację poszczególnych skarżących Trybunał stwierdził, że ci z nich, którzy byli najbliższymi krewnymi polskich oficerów lub funkcjonariuszy państwowych zabitych w 1940 r. mają status ofiar naruszenia art. 3 Konwencji. Do tej grupy należą wdowa po jednym z oficerów oraz dziewięciu skarżących – dzieci urodzone do 1940 r., których ojcowie zginęli w Katyniu. Pozostałych pięciu skarżących nigdy nie miało osobistego kontaktu z ich ojcami lub innymi krewnymi, a w rezultacie ich cierpienia moralne nie mogą być oceniane na podstawie art. 3 Konwencji.

W odniesieniu do pierwszej grupy dziesięciu skarżących Trybunał zauważył, że byli oni wystawieni na podwójne cierpienia moralne: nie tylko stracili swoich bliskich w czasie wojny i nie mogli dowiedzieć się prawdy o ich śmierci przez ponad 50 lat w wyniku manipulacji ze strony komunistycznych władz sowieckich i polskich. Ponadto, w okresie po ratyfikacji nie udostępniono im dokumentów ze śledztwa, nie zapewniono im możliwości uczestniczenia w nim ani nie poinformowano oficjalnie o jego rezultacie. Co więcej, zabroniono im zapoznania się z postanowieniem o umorzeniu z 2004 r. na tej podstawie, że byli obywatelami innego państwa. Skarżący byli zatem całkowicie pozbawieni możliwości udziału w śledztwie. Zarówno ich prośby o ujawnienie materiałów śledztwa, jak i oficjalne wnioski Instytutu Pamięci Narodowej, spotkały się z odmową na tej podstawie, że nie byli stroną postępowania. Nawet sama decyzja o umorzeniu śledztwa została im zakomunikowana na konferencji prasowej.

„Niechęć władz rosyjskich do potwierdzenia, co rzeczywiście wydarzyło się w Katyniu była uderzająca dla Trybunału. Stanowisko rosyjskich sądów wojskowych utrzymujące, wbrew ustalonym faktom historycznym, że krewni skarżących „zaginęli” w sowieckich obozach było przykładem rażącego braku szacunku dla odczuć skarżących i umyślnym zaciemnianiem okoliczności zbrodni katyńskiej”. Organy rosyjskie nieustannie usiłowały zaprzeczyć faktom historycznym i treści istniejących dokumentów, twierdząc, że nie ma dowodów na masowe egzekucje polskich obywateli. Dodatkowo, prokuratorzy rosyjscy konsekwentnie odrzucali prośby skarżących o rehabilitację ich krewnych, twierdząc, że nie było możliwe ustalenie konkretnej podstawy prawnej represji wobec polskich więź-

niów z powodu zaginięcia stosownych akt. Trybunał zgodził się ze stanowiskiem skarżących, że zaprzeczanie masowemu mordowi wraz z dorozumianą sugestią, że polscy więźniowie mogli być słusznie skazani na śmierć wskazuje na nieludzki stosunek władz rosyjskich. Trybunał uznał, że nie sposób nie zgodzić się ze skarżącymi, iż zaprzeczenie podstawowym historycznym faktom i obraźliwe sugerowanie, że zamordowani oficerowie byli pospolitymi przestępcami i zasługiwali na karę śmierci, jest nie tylko godne potępienia, ale stanowi niehumanitarne traktowanie bliskich ofiar.

Obowiązek władz do wyjaśnienia losu osób zaginionych nie może się ograniczać wyłącznie do potwierdzenia faktu ich śmierci. Artykuł 3 Konwencji wymaga, aby państwo podjęło starania w celu ustalenia okoliczności śmierci i lokalizacji miejsc pochówku. Jednak w przedmiotowej sprawie skarżący byli zmuszeni samodzielnie ustalać okoliczności śmierci swoich krewnych, jako że władze rosyjskie nie udostępniły im żadnej oficjalnej informacji w tym przedmiocie ani nie podjęły rzeczywistych kroków dla ustalenia miejsc pochówku. Co więcej, Trybunał potwierdził swoją opinię wyrażoną w orzecznictwie, że „wyparcie się zbrodni przeciwko ludzkości, takich jak Holokaust, stanowi zaprzeczenie podstawowych wartości demokratycznych i tych wyrażonych w Konwencji, co zwłaszcza ma miejsce w sytuacji, gdy usiłuje się usprawiedliwić zbrodniarzy twierdząc, że ofiary tych zbrodni były przestępcami.

W konsekwencji, Trybunał orzekł, że nastąpiło naruszenie art. 3 Konwencji wobec następujących skarżących: Ojcumiła Wołk, Jerzy Roman Janowiec, Halina Michalska, Artur Tomaszewski, Jerzy Lech Wielebnowski, Gustaw Erchard, Irena Erchard, Jerzy Karol Malewicz, zmarły Krzysztof Jan Malewicz oraz Krystyna Mieszczankowska, oraz że ten przepis nie został naruszony w odniesieniu do pozostałych pięciu skarżących.

Słuszne zadośćuczynienie (Artykuł 41)

Trybunał orzekł, że biorąc pod uwagę wyjątkowe okoliczności niniejszej sprawy, stwierdzenie naruszenia art. 3 Konwencji będzie stanowiło wystarczające słuszne zadośćuczynienie. Trybunał orzekł ponadto, że Rosja ma obowiązek wypłacić skarżącym łącznie 5,000 euro tytułem kosztów i wydatków, a także skarżącemu Jerzemu Karolowi Malewiczowi 1,500 euro z tego samego tytułu.

Zdania odrębne

Sędziowie Kovler i Yudkivska – wspólne zdanie odrębne

Sędziowie ci zgodzili się z tym, że niemożliwe było zastosowanie art. 2 Konwencji do niniejszej sprawy, jednak na innych niż Trybunał podstawach: „Czy można było racjonalnie oczekiwać od organów rosyjskich, by były w stanie ustalić wszystkie okoliczności zbrodni w Katyniu i powołać sprawców, by odpowiadali za zdarzenia sprzed 50 lat, w sytuacji, gdy materiał dowodowy został zniszczony, a większość sprawców i świadków nie żyje? Naszym zdaniem, odpowiedź jest negatywna, jako że każde takie śledztwo musiałoby być a priori nieefektywne a gwarancje art. 2 Konwencji nie mogłyby znaleźć do niego zastosowania. Trudno sobie także wyobrazić, że 50 lat po zdarzeniach mogły się pojawić nowe dowody lub informacje, które mogłyby wykazać związek między śmiercią więźniów a ratyfikacją Konwencji, nakładając nowy obowiązek prowadzenia śledztwa na podstawie art. 2 Konwencji”. Sędziowie ci uznali, że wystarczające w niniejszej sprawie było stwierdzenie naruszenia art. 3 Konwencji.

Sędziowie Kovler, Jungwiertem i Zupancicem – częściowe zdanie odrębne

Sędziowie ci nie zgodzili się z uzasadnieniem wyroku Trybunału w zakresie tego, że miało miejsce naruszenie art. 38 Konwencji. Wskazali, że takie rozstrzygnięcie stoi w sprzeczności

z orzecznictwem Trybunału, m.in. w sprawach rosyjskich, gdzie stwierdzono, iż „pamiętając o subsydiarnej roli i szerokim marginesie uznania dostępnym państwu w sprawach dotyczących bezpieczeństwa narodowego, Trybunał zgadza się, że każdy rząd, jako strażnik bezpieczeństwa swoich obywateli może dokonać samodzielnej oceny o istnieniu takiego interesu. Należy przykładać wagę do oceny dokonanej przez organy państwowe, zwłaszcza sądy krajowe, które lepiej mogą ocenić, czy dany dowód odnosi się do bezpieczeństwa państwa.” Sędziowie ci zgodzili się z rządem polskim co do tego, że art. 38 Konwencji nie zostałby naruszony, gdyby strona rosyjska wystarczająco uzasadniła powody odmowy udostępnienia dokumentów.

Sędziowie Spielmann, Viliger i Nussberger – częściowe wspólne zdanie odrębne

Zdaniem tych Sędziów zastosowanie sprawy *Šilih v. Slovenia* do okoliczności niniejszej sprawy pozwala na ustalenie istnienia “rzeczywistego związku” między zbrodnią katyńską, a “potrzebą zapewnienia, że wartości stojące u podstaw gwarancji wyrażonych w Konwencji są chronione w rzeczywisty i efektywny sposób”. Prowadzić to powinno do wniosku, że niniejsza sprawa podlega jurysdykcji czasowej Trybunału i że miało miejsce naruszenie art. 2 Konwencji. Powaga i rozmiar zbrodni popełnionych w 1940 r. w Katyniu, w połączeniu z lekceważącym stosunkiem organów rosyjskich do skarżących już po wejściu w życie Konwencji, pozwalają na przyjęcie tej nadzwyczajnej klauzuli jurysdykcyjnej trybunału.

Nie ulega wątpliwości, że zabójstwa te stanowiły zbrodnię wojenną. Zostały dokonane w rezultacie zawarcia paktu Ribbentrop-Mołotow. Tymczasem okazuje się, że strona rosyjska zakwalifikowała tę zbrodnię jako „nadużycie władzy”. Ponieważ jednak tekst decyzji o umorzeniu nie jest jawny, nie jest jasne, czy chodziło o nadużycie władzy przez członków Politbiura, czy też katów.

W niniejszej sprawie wartości wyrażone w Konwencji zostały naruszone przez dziwaczny i niekonsekwentny stosunek rządu rosyjskiego do sprawy, gdy, już po wejściu w życie Konwencji, najpierw wyrażali chęć współpracy z pokrzywdzonymi, by następnie odmówić im prawa do uczestniczenia w sprawie. W niewytłumaczalny sposób w 2004 r., czyli 14 lat po otwarciu archiwów, 36 tomów akt sprawy katyńskiej zostało ponownie określonych jako ściśle tajne. Co jest zaś najbardziej szokujące, jawne śledztwo zakończone zostało w absolutnej tajemnicy.

Sędziowie nie mieli wątpliwości, że miało miejsce naruszenie art. 2 Konwencji z powodu wyłączenia skarżących od udziału w postępowaniu. Wskazali, że wydawałoby się, iż interes Rosji, by ujawnić okoliczności zbrodni wojennych popełnionych przez system totalitarny powinien być zbieżny z interesem pokrzywdzonych, by wyjaśnić los swoich bliskich. Naruszenie art. 2 Konwencji wynikało także z długiego okresu frustracji i niepewności, które cierpieli bliscy ofiar. Biorąc pod uwagę wszystkie powyższe okoliczności, Sędziowie uznali, że należy tę sprawę uznać za niewątpliwie wyjątkową.

Sędziowie Jungwiert i Kovler – częściowe wspólne zdanie odrębne

„Chociaż nie mamy wątpliwości co do tego, że śmierć krewnych spowodowała głębokie cierpienia ich krewnych, tym niemniej nie znajdujemy podstawy w orzecznictwie Trybunału, by rozważyć odrębnie naruszenie art. 2 i art. 3 Konwencji”. Bowiemy „Trybunał uprzednio stwierdził, że “nie powstaje odrębny problem naruszenia art. 3 Konwencji w sytuacji, gdy sprawa została już zbadana w świetle art. 2 Konwencji”.

6. Przegląd książek i czasopism

(opr. dr Anna Błachnio-Parzych, członek Biura Studiów i Analiz SN)

6.1. Przegląd książek

- Karnoprawna ochrona dziecka przed wykorzystaniem seksualnym, J. Mierzwińska-Lorencka, Wolters Kluwer 2012;
- Pozycja ustrojowa i karnoprosesowa prokuratury w Polsce na tle prawnoporównawczym, K. Sitkowska, TNOiK 2012;
- Prawo karne gospodarcze, tom 10 Systemu Prawa Handlowego, pod red. R. Zawłockiego, P. Binas, A. Błachnio-Parzych, D. Czura-Kalinowska, J. Długosz, E. Hryniewicz, J. Lachowski, T. Oczkowski, J. Piskorski, Ł. Pohl, I. Sepiolo, J. Skorupka, L. Wilk, R. Zawłocki, C.H. Beck 2012;
- Prawo karne. Wykład części ogólnej, Ł. Pohl, LexisNexis 2012;
- Środki zabezpieczające, tom 7 Systemu Prawa Karnego, pod red. L.K. Paprzyckiego, C.H. Beck 2012;

6.2. Przegląd czasopism

Monitor Podatkowy 2012 nr 4

- H. Gajewska – Kraczkowska, O prawdziwej funkcji zawieszania postępowania karnego skarbowego;

Orzecznictwo Sądów Polskich 2012 nr 2

- J. Kosowski, Glosa do postanowienia Sądu najwyższego z dnia 22 listopada 2010 r., II KK 290/10;
- K. Dąbkiewicz, Glosa do wyroku Sądu najwyższego z dnia 21 kwietnia 2011, V KK 386/10;
- S. Steinborn, Glosa do wyroku Sądu najwyższego z dnia 12 maja 2011 r., II KK 97/11;

Orzecznictwo Sądów Polskich 2012 nr 3

- D. Wysocki, Glosa do postanowienia Sądu najwyższego z dnia 21 lipca 2011 r., I KZP 6/11;
- T. Krawczyk, Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r., I KZP 3/10;

Palestra 2012 nr 3-4

- R. Kmiecik, Skazanie za granicą na karę dożywotniego pozbawienia wolności a procedura *exequatur* w Polsce;
- J. Widacki, Próby weryfikowania prawdomówności w procesie karnym;
- O. Mazur, Niesłuszne skazania w Polsce w opinii prokuratorów i policjantów;
- P.M. Lech, Owoce zatrutego drzewa w procesie karnym. Dowody zdobyte nielegalnie;
- Cz.P. Kłak, Skarga na przewlekłość postępowania a rozwiązania przyjęte w wybranych krajach europejskich jako „środki odwoławcze” na nadmierną długość postępowania – podobieństwa i różnice (cz.1);
- P. Wiatrowski, Typy kwalifikowane sprzedajności w Kodeksie karnym z 1997 r.;
- B. Nita, Glosa do wyroku Sądu najwyższego z dnia 29 marca 2011 r., III KK 365/10;
- M. Kościelniak – Marszał, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2010 r. , WA 31/10;
- M. Zwolińska, Glosa do postanowienia Sądu najwyższego z dnia 8 kwietnia 2009 r., IV KK 407/08

Państwo i Prawo 2012 z. 4

- Z. Siekiewicz, Niektóre propozycje zmian w regulacji kar, środków karnych i środków probacyjnych;
- K. Liżyńska, W sprawie środka zabezpieczającego z art. 95a kk;
- M. Klinowski, W sprawie posiadania narkotyków w orzecznictwie Sądu Najwyższego;

Paragraf na drodze 2012 nr 3

- K. A. Politowicz, Starostwo powiatowe wobec środka karnego zakazu prowadzenia rowerów;
- L.K. Paprzycki, Wypadek komunikacyjny z rozkazu;
- W. Wach, Zderzenie przy wjeździe samochodu pod naczepę;
- B. Kurzepa, Uprawnienia Straży Granicznej w zakresie kontroli ruchu drogowego;
- E. Kurzepa-Czopek, Wypadki kolejowe;

Paragraf na drodze 2012 nr 4

- T. Huminiak; Raz jeszcze w kwestii odpowiedzialności egzaminatora za wypadek i wykroczenie, powstałe w trakcie praktycznego egzaminu sprawdzającego kwalifikacje;
- J. Kielar, Artykuł 101 § 1 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. Mała zmiana - duże problemy;

- Skowron, "O (bez?)prawnych praktykach" straży miejskich;
- W. Kotowski, Najbardziej niebezpieczny manewr wykonywany wbrew zakazowi;

Prokuratura i Prawo 2012 nr 2

- R.A. Stefański, Uznawanie zagranicznych orzeczeń o zakazie prowadzenia pojazdów;
- K. Karsznicki, Przesłębstwa popełniane z pobudek rasistowskich lub ksenofobicznych;
- D. Orkiszewska, Okazanie "głosu" i okazanie "wyglądu" - głos polemiczny;
- M. Tomkiewicz, "Tajemnica spowiedzi" i "tajemnica duszpasterska" w procesie karnym;
- P. Herbowski, Stosowanie poligrafu na podstawie art. 192a § 2 k.p.k.;
- G. Krzysztofuk, Europejski nakaz dochodzeniowy;
- K. Postulski, Postępowanie przed sądem w zmienionym kodeksie karnym wykonawczym;
- G. A. Skrobotowicz, Zalety mediacji karnej;
- D. Drajewicz, Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2011 r., sygn. WZ 5/11 (dot. listu Selaznego);
- H. Kuczyńska, Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2011 r., sygn. IV KK 442/10 (dot. ekstradycji).

Prokuratura i Prawo 2012 nr 3

- Joanna Piórkowska-Flieger, dr Sławomir Patyra, Przesłębstwo zniewagi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- Lach, Kradzież tożsamości;
- P. Kołodziejcki, Kradzieże samochodów i instrumenty prawne współpracy międzynarodowej w tych sprawach;
- J. Potulski, Penalizacja korupcji w sporcie - uwagi krytyczne;
- K. Banasik, Zrzeczenie się przedawnienia przez oskarżonego;
- J. Misztal-Konecka, Składanie przez prokuratora przedmiotów do depozytu sądowego;
- D. Lerman, Współsprawca jako świadek w postępowaniu karnym;
- Herzog, Postępowanie dyscyplinarne wobec prokuratorów w perspektywie zmian;
- G. Gurgul, Glosa do postanowienia Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 25 marca 2010 r., sygn. VI Kz 85/10 (dot. rzetelności procesu);

Przełąd Sądowy 2012 nr 4

- D. Drajewicz, List żelazny i jego ewolucja w systemie polskiego prawa karnoprosesowego;